

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: «Методика обліку кредиторської заборгованості за товарними операціями та аналіз її впливу на фінансовий стан підприємства»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньою програмою
Облік і оподаткування
спеціальності 071 Облік і оподаткування
ступеня вищої освіти магістр
групи 1
Давидова М. О.
Керівник: Ліпський Р.

Полтава 2023 року

ЗМІСТ

	ст.
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ЗА ТОВАРНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ.....	10
1.1. Економічний зміст, класифікація та оцінка кредиторської заборгованості за товарними операціями	10
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення	15
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ЗА ТОВАРНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ	20
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства	20
2.2. Облік кредиторської заборгованості за товарними операціями та відображення інформації у звітності	26
2.3. Податкові аспекти обліку кредиторської заборгованості за товарними операціями.....	31
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ПОТОЧНОЇ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ..	34
3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання	34
3.2. Аналіз структури та динаміки поточної кредиторської заборгованості за товарними операціями.....	42
3.3. Комплексне оцінювання поточної кредиторської заборгованості та напрями поліпшення розрахункових відносин підприємства	48
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59
ДОДАТКИ.....	70

ВСТУП

Актуальність теми. Облік та управління поточною кредиторською заборгованістю залишаються вельми актуальними завданнями у сучасному бізнесі. Незалежно від політичних чи соціальних змін у світі, питання прийому товарів та розрахунків з підрядниками та постачальниками за отримані послуги та товари залишаються важливими для підприємств.

Розрахунки між компаніями становлять суттєву частину їхнього фінансового стану та впливають на результати їхньої діяльності. Невідповідність у часі оплати та поставці товарів чи послуг є поширеним явищем у сучасних економічних відносинах. Проте, обсяг кредиторської заборгованості між компаніями не завжди обумовлений лише економічною доцільністю. Часто це обумовлено потребою у створенні запасу ресурсів для забезпечення незавершених економічних процесів та забезпечення неперервного виробництва. Фактично, це є важливим фактором внутрішньоекономічних відносин, оскільки воно сприяє забезпеченню виробництва та плануванню для непередбачуваних подій.

Система бухгалтерського обліку стає чи не єдиним джерелом інформації про стан поточних зобов'язань та розрахунків між суб'єктами господарювання. Тому рішення щодо значних сум кредиторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками залежить від якості та точності бухгалтерського обліку і аналітичних процедур.

Теоретичним і методичним аспектам відображення в обліку та звітності питання придбання майна присвятили свої праці відомі вітчизняні та зарубіжні вчені: процес постачання: Л. Б. Боденчук [2], Т. Г. Бойко [3], І. О. Буряк [6], Н. С. Воробець [9], І. Г. Гевлич [10], С. В. Доманська [21], Є. В. Міщук [56]; процесу заготівлі: Г. О. Желніна [23], О. А. Коваль, В. Ю. Супрун [31], В. Я. Плаксієнко [69], К. А. Кошова [37], Н. М. Курганська [41]. Проблеми внутрішнього контролю на підприємствах

розглядали Я. М. Демченко [20], О. О. Євтушевська [22], К. Т. Коновалова [32], Т. О. Меліхова [53], Н. В. Прохар [81], та інші вчені.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методичних аспектів обліку і аналізу кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на підприємстві та розробка практичних рекомендацій щодо їх удосконалення.

Досягнення мети зумовило постановку і вирішення наступних завдань:

- розглянути сутність категорії «розрахунки», «розрахунки з постачальниками та підрядниками», визначити види та форми таких розрахунків;

- дослідити на підприємстві організацію процесу постачання;

- дослідити нормативне забезпечення організації обліку і аналізу розрахункових операцій з постачальниками та підрядниками;

- охарактеризувати економічну характеристику діяльності ТОВ «XXX» та організацію роботи бухгалтерської служби та оцінку засад облікової політики підприємства;

- дослідити сучасний стан організації обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками у ТОВ «XXX»;

- визначити шляхи удосконалення організації обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками у господарстві;

- провести аналіз кредиторської заборгованості ТОВ «XXX» та виокремити шляхи оптимізації таких розрахунків.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є процес організації обліку і аналізу кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги. Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних засад організації обліку і аналізу товарної кредиторської заборгованості та їх удосконалення на підприємстві.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених задач в роботі були використані такі методи: порівняльний, абстрактно-логічний, розрахунково-

конструктивний, діалектичний метод пізнання, системний підхід, методи аналізу і синтезу.

Для дослідження було використано нормативні матеріали по даній темі, підручники, навчальні посібники, періодичну літературу, річні звіти підприємства, статистичну звітність, дані бухгалтерського обліку ТОВ «ХХХ».

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання. Для розкриття сутності та змісту категорії зобов'язання, розрахунки, кредиторська заборгованість, постачальник, підрядник застосовувалися методи теоретичного узагальнення – аналіз і синтез, індукція і дедукція, системний підхід, порівняння, аналогія, абстрагування. Методику обліку кредиторської заборгованості за товарними операціями обґрунтовано за допомогою абстрактно-логічного аналізу, групування. Графічний метод використано для наочного відображення динаміки кредиторської заборгованості.

Інформаційною базою дослідження є наукові джерела (монографії, наукові статті, доповіді вітчизняних вчених з проблем розвитку бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості за товарними операціями, матеріали науково-практичних конференцій та семінарів), офіційні документи; фінансова, статистична звітність та дані бухгалтерського обліку товариства з обмеженою відповідальністю «ХХХ» за 2020 – 2022 рр.

Наукова новизна одержаних результатів:

1) дослідження розрахунків з постачальниками та підрядниками, як об'єкту обліку показав, що товарна кредиторська заборгованість є основним об'єктом на початковому і кінцевому етапах облікового процесу постачання та перерахування коштів. У зв'язку з цим побудова обліку товарної кредиторської заборгованості повинна відповідати таким завданням: правильність ведення і відповідність даних синтетичного обліку аналітичному, ведення постійного контролю за встановленими на підприємстві критеріями;

правильність розрахунків за кредиторською заборгованістю (оплата коштами, векселями та ін.); правильність оцінки, за якою така заборгованість відбивається в обліку та ін.

2) проаналізовано та ідентифіковано загрози економічній безпеці підприємств в умовах прояву кризи та загострення економічної та політичної ситуації. Основні з них кадрові, ризик втрати продукції, технологічні, енергетичні, екологічні, податкові, ризик невиконання зобов'язань;

3) узагальнено напрями мінімізації ризиків невиконання зобов'язань: переукладання договорів, додавши умови щодо регулювання проблем з повоєнного досвіду; обережне ставлення до поставок з відстрочкою платежу; повторна перевірка благонадійності діючих клієнтів, підтвердження обґрунтованості вибору контрагента, оцінивши умови угоди та їх комерційну привабливість, наявність особистих контактів керівників компаній, ділову репутація, платоспроможність контрагента, ризик невиконання зобов'язань, наявність в контрагента необхідних ресурсів (виробничих потужностей, технологічного обладнання, кваліфікованого персоналу) і відповідного досвіду тощо; отримання завірених копій документів від контрагентів; наявність підписаних та пролонгованих договорів та інших первинних документів.

Практичне значення одержаних результатів. Рекомендації з удосконалення договірної політики дозволить виявити «слабкі місця» для попередження ризиків невиконання зобов'язань, тому мають практичну цінність для впровадження на рівні господарюючих суб'єктів та прийняті до впровадження досліджуваним суб'єктом.

Апробації результатів дослідження. Підсумки наукового дослідження доповідались, обговорювались автором й одержали схвалення на науково-практичній конференції студентів за результатами проходження виробничих та технологічних практик, Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та

оподаткування в умовах глобалізації» (м. Суми, СНАУ, 22 листопада 2022 р.).

Публікації. Основні положення дослідження викладено у працях: 1. «Невиконання зобов'язань як складова ризиків функціонування підприємств під час війни», 2. «Теоретичні аспекти обліку розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ЗА ТОВАРНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ

1.1. Економічний зміст, класифікація та оцінка кредиторської заборгованості за товарними операціями

В умовах зростаючою конкурентної боротьби серед підприємств різних галузей важливим постає питання надійності контрагентів з високим рівнем фінансової дисципліни та фінансовим станом.

Кредиторська заборгованість перед постачальниками в першу чергу є джерелом фінансування і займає вагомe місце в складі позикового капіталу підприємства. В сукупності її вплив на фінансовий стан та платоспроможність підприємства є досить значним.

Підходи до визначення сутності кредиторської заборгованості на сьогодні досить різні.

Так, на думку І. Г. Гевлич, кредиторська заборгованість – це форма розрахунку за товари та послуги, придбані під час регулярно повторюваних операцій підприємства та використовувані для переробки (як сировина) або для подальшого перепродажу [10].

Т. М. Ступницька в своїх дослідженнях порівнює кредиторську заборгованість з кредитом, що виступає важливим фактором стабілізації фінансового стану підприємства [86].

В той же час І. В. Неуров роблять акцент на тому, що кредиторська заборгованість – це зобов'язання і зазначають в своїх дослідженнях, що зобов'язання – це борги (заборгованість) підприємства, які виникають внаслідок придбання товарів і послуг у кредит, або кредити, які підприємство отримує для свого фінансування [62].

І. О. Буряк також розглядає кредиторську заборгованість як вид

зобов'язань та визначає її як сукупність фінансових вимог до підприємства, що належить погашенню в майбутньому періоді [6]. С. А. Бурлан визначає ряд зобов'язань, за якими може виникати кредиторська заборгованість (рис. 1.1).

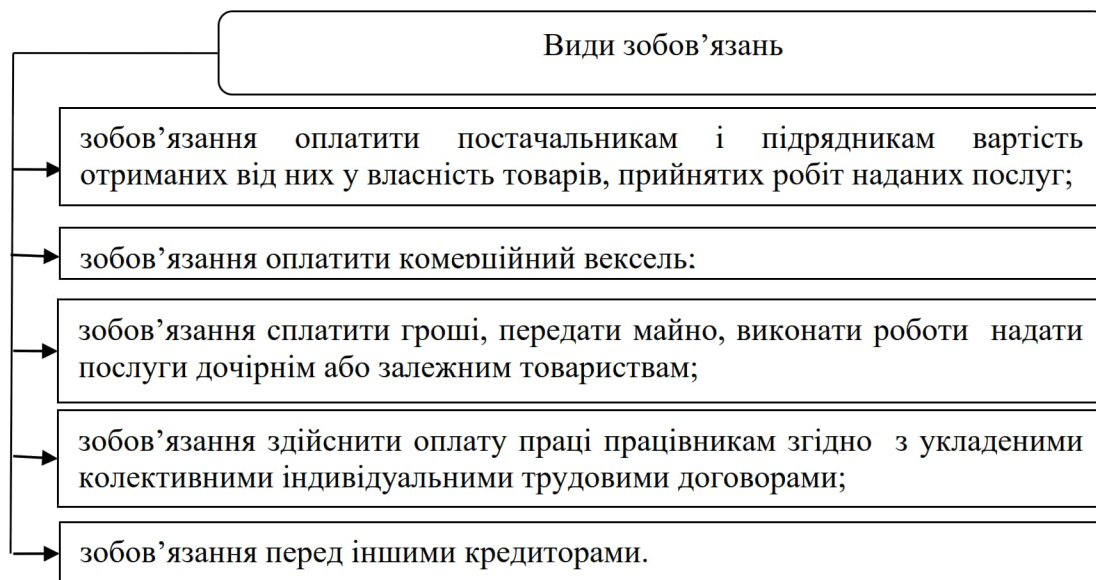

Рис. 1.1. Зобов'язання, за якими виникає кредиторська заборгованість [5]

Розглянемо класифікацію кредиторської заборгованості (рис. 1.2).

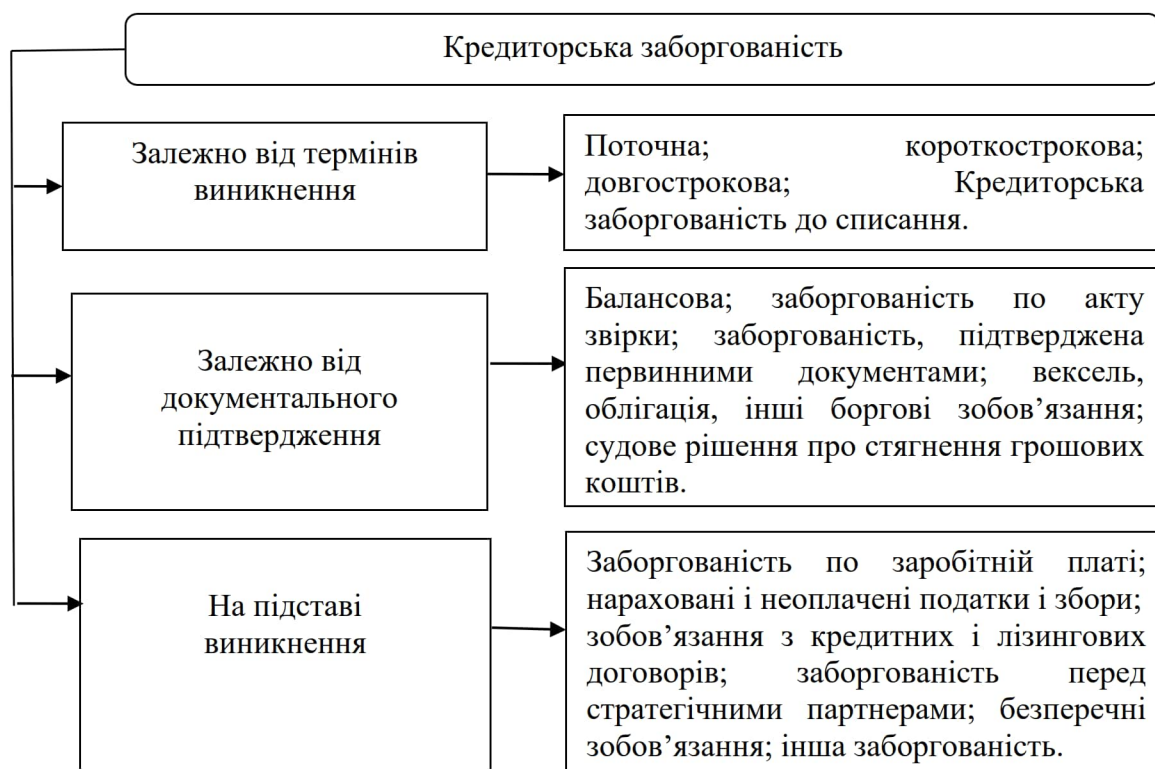

Рис. 1.2. Класифікація кредиторської заборгованості [7]

Деякі дослідники у визначенні поняття кредиторської заборгованості роблять акцент на правовій частині та розглядають її як правові відносини між сторонами, що мають документальне підтвердження щодо тимчасового залучення підприємством у власне користування грошових коштів, які не належать підприємству, або це різновид комерційного кредиту, форма розрахунку за товари і послуги, які придбаються [19]. Структуру кредиторської заборгованості та підходи до її оплати представлено у додатку А.

Розрахунки з постачальниками і підрядниками - це взаємні розрахунки підприємств за товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги (рис. 1.3).

РОЗРАХУНКИ ІЗ ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ	
Довгострокова заборгованість	Короткострокова заборгованість
- Рахунок 55 «Інші довгострокові зобов'язання»	- Рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
- Включається у підсумок балансу за теперішньою вартістю (п. 9 НП(С)БО 11)	- Включається у підсумок балансу за вартістю погашення
- Рахунок 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»	- Рахунок 68 «Розрахунки за іншими операціями»
- Виділення поточної частини довгострокової заборгованості є обов'язковим (п. 10 НП(С)БО 11)	- Включається у підсумок балансу за вартістю погашення

Рис. 1.3. Класифікація заборгованості

Більшість авторів дотримуються думки, що постачальники це підприємства (установи, організації), які здійснюють постачання товарно-матеріальних цінностей, продукції [22]. Основою розрахунків з контрагентами є система відносин з покупцями та замовниками, постачальниками та підрядниками (рис. 1.4).

Управлінський персонал підприємства (менеджери)		
Постачальники	ПІДПРИЄМСТВО	Покупці
Підрядники		Замовники
Власники підприємства		

Рис. 1.4. Система відносин, яка утворює сутність взаєморозрахунків підприємства

Головні правила для обліку кредиторської заборгованості:

1. Кредиторська заборгованість відображається у обліку, якщо вона є зобов'язанням та є впевненість у віттоці грошових коштів.
2. Облік заборгованості із продавцями та постачальниками ведеться у розрізі валют (гривня, іноземна валюта).
3. На дату балансу важлива класифікація заборгованості як поточної та довгострокової, в тому числі виділення поточної частини довгострокового боргу – це впливає на її оцінку (теперішня вартість чи вартість погашення).
4. У платників ПДВ сума розрахунків завжди включає ПДВ, т.е. відображається сума із ПДВ.
5. Вірна структура заборгованостей у балансі дозволяє провести адекватний аналіз фінансових показників підприємства.

Головні правила обліку з валютою:

1. Якщо перша подія – оплата у валюті, на суму оплати формується немонетарна заборгованість. Закриття відбувається по валютному курсу на дату оплати, курсових різниць по заборгованості немає.
2. Якщо перша подія – постачання (отримання), формується монетарна стаття. Курс для визнання залежить від виду статті та визначається на дату визнання за правилами інших, не валютних НП(С)БО – для активів, доходів, витрат. Заборгованість – монетарна стаття, за якою можливі нарахування курсових різниць.
3. Статті обліку грошових коштів – завжди монетарні.
4. При отриманні та сплаті грошей завжди обраховується курсова різниця по валютному рахунку, яка зазвичай є «паралельною» із курсовою різницею по заборгованості

Приклад 1. Підприємство зробило передоплату за товар, 50 %, на суму 1000 євро. Курс на дату оплати – 40 євро за 1 грн. Курс на дату отримання товару – 41 грн. за 1 євро. Курс на дату погашення заборгованості – 39 грн. за 1 євро - Дт 371 Кт 312 – 40000 грн. / 1000 євро, зроблено передоплату - Дт 281

Кт 632 – 81000 грн. / 2000 євро, отримано товар (81000 грн = 40000 грн. + 41000 грн) - Дт 632 Кт 371 – 40000 грн / 1000 євро, зараховані забов'язання по передоплаті - Дт 632 Кт 312 – 39000 грн / 1000 євро, оплачена заборгованість - Дт 632 Кт 714 – 2000 грн, нарахована курсова різниця.

Приклад 3. Підприємство отримало передоплату за товар, 50 %, на суму 1000 євро. Курс на дату оплати – 40 євро за 1 грн. Курс на дату відвантаження товару – 41 грн за 1 євро. Курс на дату погашення заборгованості – 39 грн за 1 євро - Дт 312 Кт 681 – 40000 грн / 1000 євро, отримано передоплату - Дт 362 Кт 702 – 81000 грн / 2000 євро, відвантажено товар (81000 грн = 40000 грн + 41000 грн); - Дт 681 Кт 362 – 40000 грн / 1000 євро, зараховані забов'язання по передоплаті; - Дт 312 Кт 362 – 39000 грн / 1000 євро, отримано оплту за заборгованість; - Дт 945 Кт 362 – 2000 грн, нарахована курсова різниця (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Розрахунок курсових різниць

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, долл./грн
Залишок заборгованості, курс НБУ – 35 грн за 1 дол.	-	632	<u>10000</u> 350000
Погашення заборгованості в сумі 1 тис. дол., курс 36 грн за 1 дол.	632	312	<u>1000</u> 36000
Варіант 1. Курсова різниця обрахована за всією статтею (10000 x (36 - 35))	945	632	10000
Варіант 2. Курсова різниця обрахована за сумою операції (1000 x (36 - 35))	945	632	1000
Курсова різниця на дату балансу по залишку заборгованості, курс 34 грн за 1 дол.:			
Варіант 1. (9000 x (34 - 36))	632	714	18000
Варіант 2. (9000 x (34 - 35))	632	714	9000
ВПЛИВ КУРСОВИХ РІЗНИЦЬ НА ФІНРЕЗУЛЬТАТ ТА ДЕКЛАРАЦІЮ			
Показник	Варіант 1. Обрахунок за статтею		Варіант 2. Обрахунок за операцією
Витратні курсові різниці	(10000)		(1000)
Доходні курсові різниці	18000		9000
Фінрезультат, рядок 2 Декларації	8000		8000
Включено у рядок 1 Декларації (оборот по доходах)	18000		9000

Відтак, кредиторська заборгованість – це тимчасово залучені суб'єктом у власне користування грошові кошти, які підлягають поверненню.

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

Трансформація економічного середовища, курс на міжнародну інтеграцію економіки України в Європейський Союз зумовлюють необхідність реформування системи бухгалтерського обліку і звітності. Одним із основних завдань реформування є формування системи законодавчо-нормативного регулювання. Важливість та актуальність питання нормативного забезпечення обліку дебіторської заборгованості пов'язані з створенням необхідних умов формування повної, своєчасної об'єктивної, та релевантної обліково-економічної інформації про стан розрахунків підприємств та їх кінцеві результати діяльності [7].

Напрями законодавчого регулювання розрахунків з постачальниками та підрядниками наведено на рис. 1.5.

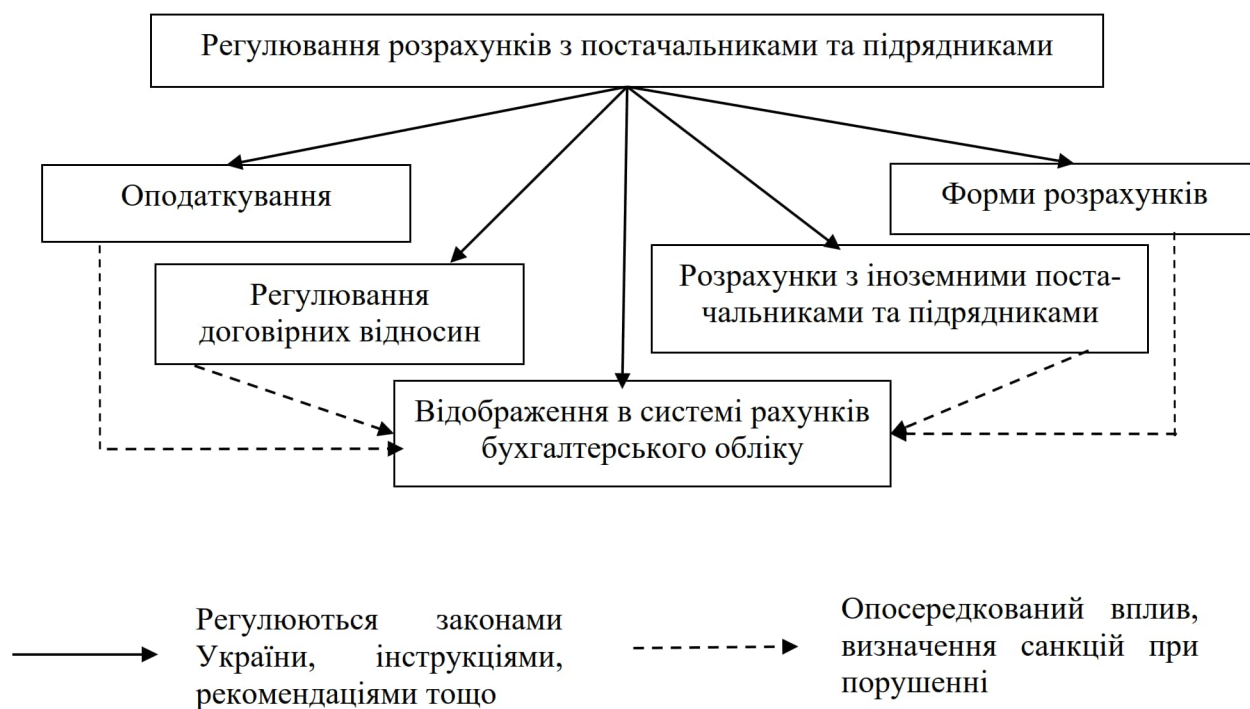

Рис. 1.5. Напрями законодавчого регулювання розрахунків з постачальниками та підрядниками

Ф. Ф. Бутинець зазначає, що постачальник, окрім забезпечення підприємства необхідними товарно-матеріальними цінностями, також може

надавати послуги та виконувати роботи.

Крім того, В. С. Сухарський вважає, що постачальник виступає виробником продукції, а В. П. Пантелеєв та О. С. Сніжко зазначають, що постачальник може виступати як її виробником, так і лише брати участь в обігу продукції.

У науковому розумінні доцільніше використувати таке тлумачення: «постачальник» це суб'єкт господарювання, який вводить в обіг товар чи безпосередньо бере в цьому участь, здійснюючи постачання товарно-матеріальних цінностей, надаючи послуги, і виконуючи роботи [32].

Розкриваючи поняття «підрядник», більшість дослідників вважає, що підрядник це підприємство (установа, організація або особа), яка виконує будівельно-монтажні роботи для замовника за договором підряду [43].

Облік кредиторської товарної заборгованості на підприємствах регулюється певними законодавчими та нормативними документами. Умовно такі документи можна поділити на чотири групи:

- перша група документів (документи першого рівня) регламентує порядок ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності юридичними особами (Закони України);
- друга група документів (документи другого рівня) встановлює правила і способи ведення обліку господарських операцій, складання та подання бухгалтерської звітності (НП(С)БО, План рахунків бухгалтерського обліку);
- третя група документів (третій рівень) - це нормативні акти і методичні рекомендації з питань ведення бухгалтерського обліку;
- четверта група документів (четвертий рівень) – робочі документи підприємства, що формують його облікову політику.

Організація бухгалтерського обліку розрахунків за товарними операціями підприємствам будь-якої форми вимагає дотримуватися основних положень законодавчих та нормативних документів України, характеристика

яких представлена нижче. Кореспонденція рахунків по рахунку 63 залежить від того, які цінності, послуги та роботи, придбаються ТОВ «ХХХ» та яким чином здійснюються оплати – табл. 1.2

Таблиця 1.2

Приклади кореспонденції рахунків за кредитом та дебетом рахунку 63 (на прикладі ТОВ «ХХХ»)

Дебет	Кредит
20 «Виробничі запаси» (без ПДВ) (придбання матеріальних цінностей). Для ТОВ «ХХХ» це запчастини, пальне, будматеріали тощо, найбільш затребуваними є підшипники, гвинти, болти, труби профільні, круги сталеві, фанера, пінопласт, рукав високого тиску, гідравлічна олива, розчинник 647, дизельне паливо тощо	63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» (на суму, вказану в документі на поставку)
15 «Капітальні інвестиції» (придбання необоротних активів, зокрема у 2023 році придбано обладнання, вантажні автомобілі, спрінтер, генератор, верстат, УФ принтер і т.д.)	
22 «МШП» (придбання МШП – рукавиці, канцелярські товари, відра, халати тощо)	
23 «Виробництво» (на дебет цього рахунку нараховується вартість робіт і послуг, електроенергії, води тощо, тобто комунальні платежі)	
28 «Товари» (на суму товарів для подальшого перепродажу, наприклад брусок абразивний, присоска, клей,)	
30 «Готівка» (повернення невикористаних сум готівкою)	
31 «Рахунки в банках» (повернення грошей в безготівковому порядку)	
91 «Загальновиробничі витрати» (на дебет цього рахунку нараховується вартість робіт і послуг для виробничих цехів та інноваційного цеху, які отримані від сторонніх організацій)	
92 «Адміністративні витрати» (на дебет цього рахунку нараховується вартість робіт і послуг адміністративного призначення, які отримані від сторонніх організацій)	
93 «Витрати на збут» (дебет цього рахунку нараховується вартість робіт і послуг збутового призначення, які отримані від сторонніх організацій)	
63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками»	30 «Готівка» - при оплаті готівкою
	31 «Рахунки в банках» - при погашенні заборгованості через банк
	34 «Короткострокові векселі отримані», 62 «Короткострокові векселі видані» - при оплаті векселем
	36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» - при Perezарування шляхом списання з постачальника його заборгованості за отриману ним продукцію
	50 «Довгострокові позики», 60 «Короткострокові позики» - при погашенні заборгованості за рахунок отриманої позики

передбачено для застосування юридичними особами, створеними відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, а також представництвами іноземних суб'єктів господарської діяльності [77]. Слід відмітити, що Положення № 879 чітко структуроване. Строки та періодичність проведення річної інвентаризації розрахункових операцій ТОВ «ХХХ» представлено у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Строки та періодичність річної інвентаризації розрахункових операцій

Об'єкт інвентаризації	Строк проведення	Періодичність проведення
1. Дебіторська і кредиторська заборгованість	Протягом 3 місяців до дати річного балансу (з 01.10 до 31.12)	Щороку
2. Інші зобов'язання		

Важливим є підтвердження відповідності якості, номенклатури, кількості та ціни відвантажених товарів, зазначеним у договорі. У разі виявлення розбіжностей економіст з матеріально-технічного забезпечення ТОВ «ХХХ» проводить зустрічну шляхом запиту акту звірки розрахунків. Для отримання інформації про реальний стан дебіторської заборгованості можна надіслати листи-запити підприємствам-боржникам про звірку даних (та самостійно провести зустрічні перевірки [70]).

Для вивчення питання звірки розрахунків розглянемо на прикладі звірку розрахунків між ТОВ «ХХХ» та контрагентами (табл. 1.4, табл. 1.5).

Таблиця 1.4

Акт звірки розрахунків ТОВ «ХХХ» та ТОВ «ХХХХ» (витяг)

№ з/п	Підтвердний документ		За даними ТОВ «ХХХ»		За даними ТОВ «Романівка»		Розбіжності
	дата	назва і номер документа	Дт	Кт	Дт	Кт	
Сальдо на 01.09.2022 р.			-	-	-	-	-
1	04.09.2022 р.	Видаткова накладна № 256	53080,00	-	-	53080,00	-
2	07.11.2022 р.	Платіжне доручення № 301	-	77860,00	77860,00	-	-
3	20.11.2022 р.	Видаткова накладна № 407	38350,00	-	-	38350,00	-
Обороти за період			91430,00	77860,00	77860,00	91430,00	-

Сальдо на 30.11.2022 р.	13570,00	-	-	13570,00	-
-------------------------	----------	---	---	----------	---

Таблиця 1.5

Акт звірки розрахунків ТОВ «ХХХ» та ТОВ «ХХХХ» (витяг)

За даними ТОВ «ХХХ», УАН				За даними ТОВ «Петро-Романівка», УАН			
Дата	Документ	Дебет	Кредит	Дата	Документ	Дебет	Кредит
Сальдо початкове				Сальдо початкове			
Договір купівлі-продажу							
Сальдо початкове				Сальдо початкове			
27.01.22	Реалізація продукції (2 від 27.01.2022)	43200,00		27.01.22	Реалізація продукції (2 від 27.01.2022)		43200,00
15.02.22	Надходження на рахунок в банку (2 від 15.02.2022)		43200,00	15.02.22	Надходження на рахунок в банку (2 від 15.02.2022)	43200,00	
15.08.22	Надходження на рахунок в банку (3 від 15.08.2022)		43200,00	15.08.22	Надходження на рахунок в банку (3 від 15.08.2022)	43200,00	
28.09.22	Реалізація продукції (4 від 28.09.2022)	43200,00		28.09.22	Реалізація продукції (4 від 28.09.2022)		43200,00
Обороти по договору:		86400,00	86400,00	Обороти по договору:		86400,00	86400,00
Сальдо кінцеве				Сальдо кінцеве			

До нормативних документів четвертого рівня можна віднести Статут, облікову політику, робочий план рахунків, розроблені форми первинних документів.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ЗА ТОВАРНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Сфера діяльності товариства з обмеженою відповідальністю «ХХХ» (далі - ТОВ «ХХХ») розробка, виробництво, дистрибуція та продаж алмазного інструменту, пристосувань і верстатів для будівельної галузі. Популярність торгової марки «ХХХ» пояснюється високою якістю, оптимальними технічними характеристиками інструменту і різноманітним асортиментом, що включає широку лінійку інструмента: алмазні відрізні круги для КШМ по кераміці, для плиткорізів, для різання природного каменю на УШМ і стаціонарному обладнанні, для різання бетону на КШМ, бензорізи та швонарізчики; для різання асфальту на швонарізчиках; фрези алмазні сегментні для КШМ і промислових шліфувальних машин, свердла алмазні для ручних електродрилів та свердлильних установок, пристосування для підвищення ефективності використання алмазного інструменту.

Протягом усієї історії компанія здійснювала політику безперервних інвестицій в розробку і освоєння нових технологій та нових виробів, в закупівлю сучасного високотехнологічного обладнання. Щорічно в технічне переозброєння, розвиток виробничих потужностей та інфраструктури Компанії вкладаються інвестиції в розмірі понад один мільйон доларів США. Завдяки цій політиці сьогодні у виробництві алмазного інструменту використовуються найпрогресивніші технології:

1. Hydrogen Inert Technology - спікання інструменту в захисно-відновлювальних середовищах.

2. Hydrogen Inert Technology Line - спікання інструменту в захисно-відновлювальних середовищах на конвеєрній стрічці.

3. Hot Forged Technology - спікання в металевих пресформах при тиску та високих температурах в автоматичному циклі.

4. Double Hot Pressing - процес подвійного пресування при високих температурах.

5. DIAFIX - орієнтоване розташування алмазних зерен в алмазоносному шарі.

6. Laser Welding - промінь лазера проварює стик між сегментом та корпусом, утворюючи надміцний шов.

7. Contact Welding - приварювання алмазних сегментів до корпусу фрез в автоматичному циклі.

Товариство виробляє продукцію відповідно до стандартів і технічних умов України. Безпека продукції підтверджена Сертифікатом відповідності № NS001/02 за вимогами безпеки згідно з стандартом EN 13236:2010 виданими компанією «TUV Nord Baltik». На підприємстві впроваджена система менеджменту якості відповідно до вимог стандартів ISO 9001:2015, система екологічного менеджменту ISO 14001:2015, система менеджменту щодо охорони праці і здоров'я ISO 45001:2018, виданих органом по сертифікації DQS GmbH (Німеччина).

Виробничі потужності підприємства розташовані у м. Полтава, Україна. Згідно державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів, ТОВ «XXX» відноситься до V класу санітарної класифікації з санітарно-захисною зоною 50 м. В межах санітарно-захисної зони знаходяться інші промислові підприємства. До замовників продукції підприємства – ТОВ «XXX» - відноситься широкий спектр, як кінцевих споживачів, так підприємств різних сфер торгівлі та галузей промисловості, серед яких виробництво та обробка кераміки, дорожнє будівництво та інші. Продукція підприємства експортується більш ніж в 30 країн світу. Для здійснення

діяльності підприємство придбає матеріальні цінності, вступаючи у розрахунки з різними постачальниками. Види матеріальних цінностей в розрізі постачальників ТОВ «XXX» предствлено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Перелік основних постачальників ТОВ «XXX» та перелік матеріальних ресурсів, що є об'єктом постачання

Назва постачальників	Матеріальні цінності
1. ТОВ «Пластик-Україна»	Полімерні матеріали
2. ТОВ «Палітра»	Метизи, фарба, розчинники, кріплення
3. Сіґма-Кабель	Електротехнічні вироби
4. ТОВ «Метал Холдінг Трейд»	Листовий метал, нержавіюча сталь
5. ТОВ «Леомарк»	Метизи
6. ТОВ «Полтавський газовий завод»	Промислові гази
7. ТОВ «Сервіс-сталь»	Нержавіюча сталь
8. Магазин Сантехдеталь	Сантехнічні матеріали
9. ПП «ТД «Галпідшипник»	Підшипники, ремені
10. PSM profile	Профнастил
11. ТОВ «Рефіт»	Підшипники
12. ТОВ «Епіцентр К»	Різні матеріальні цінності
13. ТОВ ТД УкрСпецМасла	Промислові оливи, мастила
14. ТОВ «Метал Сіті»	Метал
15. ТОВ «ТД «АЛЕКСАНДР»	Абразивні круги
16. Чистий світ	Рушники, протиральний папір
17. ТОВ «Татнефть-АЗС-Україна»	Дизельне пальне
18. ТОВ «Світо-Пак»	Матеріали для пакування
19. ЗБВ-7	Залізо-бетонні вироби
20. ФОП «Калінін Дмитро Іванович»	Фанера, ОСБ, ДВП, ДСП
21. ТОВ «Торговельна Компанія» «Юліс»	Канцелярські товари
22. ТОВ «Машінтех»	Дріт, фільтра
23. ТОВ «Науково-виробнича фірма Топстар»	Пластини до ЧПУ
24. ТОВ «Торговий дом «ДНІ ГРУП»	Метал
25. ПНВП «Полімер»	Фторопласт, поліамід
26. «Керамаексперт»	Керамічна плитка, керамограніт
27. ТОВ «Торговий дім «Складська техніка»	Ролики Blickle
28. Афіна Груп	Засоби індивідуального захисту
29. ПП «ГлавСнаб 2013»	Спецодяг
30. ТОВ «ПК «Укрспецфільтр»	Респіратори
31. Модус ЛТД	Полімерні матеріали
32. ОДРИ	Порошкова фарба
33. УХЛ Маш	Промислові меблі (верстати, столи, шафи)
34. Лаковер	Порошкова фарба
35. ТОВ «Експомет Плюс»	Латунь, мідь
36. Інструментаріум	Інструменти (болгарки, шліф машини)
37. Геннліх Україна	Підшипники
38. Елта-Л	Витратні матеріали

Щодо реалізації, то найбільший спад обсягів реалізації припадає на зовнішньоекономічний сектор за рахунок втрати доходів від продажу на ринок Російської Федерації, який до 2021 року включно займав найбільшу частку в обсягах реалізації продукції підприємства (станом на 2021 рік його частка була 48,8 %), загальний спад продажів по даному географічному регіону склав – 258 млн 194 тис. грн. Продаж на внутрішньому ринку України за рік скоротився на 79 млн 531 тис. грн, при цьому найбільш суттєве відхилення спостерігається у першому півріччі 2022 року (спад сайже втричі до показників минулого року), у другому півріччя вдалося стабілізувати й наростити обсяги внаслідок активізації внутрішнього ринку, та розробки і впровадження цілого комплексу заходів щодо додаткового стимулювання покупців. Одночасно з цим Компанія концентрувала основні свої зусилля на розвиток продажів на ринок Європи та агресивний пошук нових покупців для пожальшого обслуговування через свою філію в м. Жешув Польща. Завдяки докладений зусиллям щодо розвитку нової дилерської мережі, фокусу на найбільш затребуваних на перспективних продуктах, вдалося за рік суттєво наростити обсяги реалізації на ринок Європи. Лише за рік обсяги продажу на ринку Польщі зросли у 2,5 рази; доходи збільшилися на 63 млн 532 тис. грн, при цьому питома вага ринку Польщі в загальних об'ємах Компанії зросла з 7,5 % у 2021 році до 35,1 % за підсумками 2022 року.

Функції основних підрозділів (завдання посадових осіб) ТОВ «XXX» представлено у табл. 2.2. За 2022 рік середньооблікова чисельність штатних працівників ТОВ «XXX» становила 233 особи (в т.ч. 31 жінка). На керівних посадах перебуває 25 осіб, з них 7 жінок.

Середній вік персоналу становить 40 років. ТОВ «XXX» застосовує широку систему заохочень та стимулювання працівників за успіхи у роботі, які поєднують у собі матеріальні та моральні види мотивації. На підприємстві діють внутрішні нормативні документи, які є додатками Колективного

договору: Положення про оплату праці працівників ТОВ «XXX», Положення про виплату винагороди працівникам за підсумками роботи підприємства за півріччя/рік, Положення про надання матеріальної допомоги працівникам ТОВ «XXX», Положення про порядок надання поворотної фінансової допомоги працівникам підприємства.

Таблиця 2.2

Організаційна структура та опис діяльності ТОВ «XXX»

Структурні підрозділи/посадові особи	Основні завдання та функції
Генеральний директор, заступник генерального директора з фінансових питань, технічних питань, комерційних питань, маркетингу	Загальне керівництво
Відділ бухгалтерського обліку і звітності	Бухгалтерський та податковий облік
Головний юрисконсультант	Правова робота
Фінансова служба	Організація фінансової діяльності, аналіз фінансово-господарської діяльності, економічне планування
Комерційна служба	Ринково-організаційна, збутова та зовнішньо-економічна діяльність
Відділ маркетингу та реклами	Стимулювання збуту, маркетингова, рекламна та інноваційна діяльність, випробування нової продукції
Провідний інспектор з кадрів, інспектор з охорони праці	Кадри, підготовка кадрів, охорона праці та екологічний менеджмент
Помічник генерального директора з інфраструктури	Господарське обслуговування підприємства, забезпечення охорони та безпеки на підприємстві
Технічна служба	Технологічна підготовка виробництва, розробка та впровадження нових технологічних процесів у виробництво
Відділ забезпечення	Організація закупівель сировини і матеріалів, забезпечення виробництва всіма видами матеріальних ресурсів
Відділ технічного контролю	Вхідний контроль матеріалів, проведення періодичних випробувань
Відділ інформаційних технологій	Інформаційне забезпечення, забезпечення технічного захисту інформації, системне обслуговування, підтримка комп'ютерних мереж
Ремонтно-технічна служба	Ремонтно-технічне обслуговування технологічного обладнання, ремонтно-енергетичні роботи
Виробництво відрізних кругів, інноваційних продуктів, сегментне та механообробне виробництво	Виробництво алмазної продукції
Складське господарство	Організація складської діяльності
Відділ транспорту	Транспортне забезпечення діяльності підприємства
Референт з основної діяльності	Координація внутрішньої управлінської діяльності, документаційне забезпечення підприємства

ТОВ «ХХХ» одним з перших в Україні отримав сертифікат за міжнародним стандартом ISO 45001:2018 – менеджмент щодо охорони праці та здоров'я. Завдяки цьому стандарту вдалося посилити контроль, попередити можливі небезпеки на робочому місці, проводити постійний процес зниження ризиків для здоров'я працівників, зниження ризиків виникнення аварій. Підприємство відповідально ставиться до виконання своїх обов'язків, як роботодавця, ТОВ «ХХХ» проводить періодичні атестації робочих місць на відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці, що дозволяє надавати працівникам додаткові виплати, відпустки і підтверджувати пільговий стаж для призначення пенсій. За підсумками атестації вживаються заходи на усунення небезпечних і шкідливих для здоров'я виробничих факторів. Однією з найважливіших цілей ТОВ «ХХХ» є збереження навколишнього середовища для майбутніх поколінь. Постійно проводяться заходи для зменшення негативного впливу на навколишнє середовище і недопущення випадків аварійних ситуацій. Застосування передових технологій і новітнього устаткування дозволяє мінімізувати негативний вплив на навколишнє середовище.

Ведення бухгалтерського обліку на підприємстві покладено на відділ бухгалтерського обліку і звітності під керівництвом головного бухгалтера Малої Ірини Валеріївни. На головного бухгалтера покладається відповідальність за дотримання встановлених єдиних методологічних засад бухобліку, своєчасне подання бухгалтерської звітності. Відділ бухгалтерського обліку і звітності складається з 6 чоловік. Завдання організації бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками представлено у додатку Б.

Відповідно до вимог Закону України про бухоблік та фінансову звітність, на ТОВ «ХХХ» сформовано Наказ № 1 «Про облікову політику» від 01.01.2020 р., яким затверджено облікову політику підприємства, яка встановлює принципи, методи та процедури, що використовуються для

складання фінансової звітності (додаток В, Г).

2.2. Облік кредиторської заборгованості за товарними операціями та відображення інформації у звітності

Взаємини з постачальниками та підрядниками на ТОВ «XXX» оформляються на підставі угод, які можуть укладатися в усній, письмовій формі, або з нотаріальним засвідченням. Види постачання представлено у додатку Д. Найбільш поширений вид угод, який укладається з постачальниками – договір постачання. Процес придбання майна в обліку тісно пов'язаний з такими категоріями як активи та заборгованість (рис. 2.1).

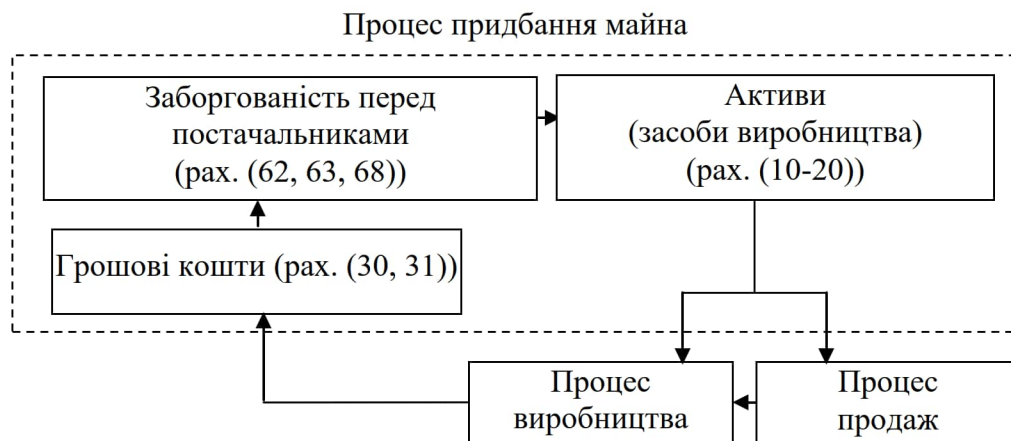

Рис. 2.1. Відображення процесу придбання майна в обліку

Більшість договорів у сфері підприємницької діяльності носять майновий характер (купівля-продаж, оренда, підряд, позика тощо). Під договірним процесом слід розуміти комплекс дій відповідних структурних підрозділів підприємства, що пов'язані з веденням переговорів, підготовкою проекту договору та його укладанням, виконанням, відображенням в бухгалтерському обліку, здійсненням контролю за його виконанням. Договір вважається оформленим після погодження з усіма відповідальними особами. Якщо з часом сторони бажають змінити певні початкові умови договору, повинна бути підписана додаткова угода. Майновий договір – це договір, який регулює відносини сторін одна із яких при певних умовах набуває права володіння

придбаним майном в натурі (рис. 2.2).

загальнення інформації про розрахунки за товари, послуги у ТОВ «ХХХ» здійснюється на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» (рис. 2.3).

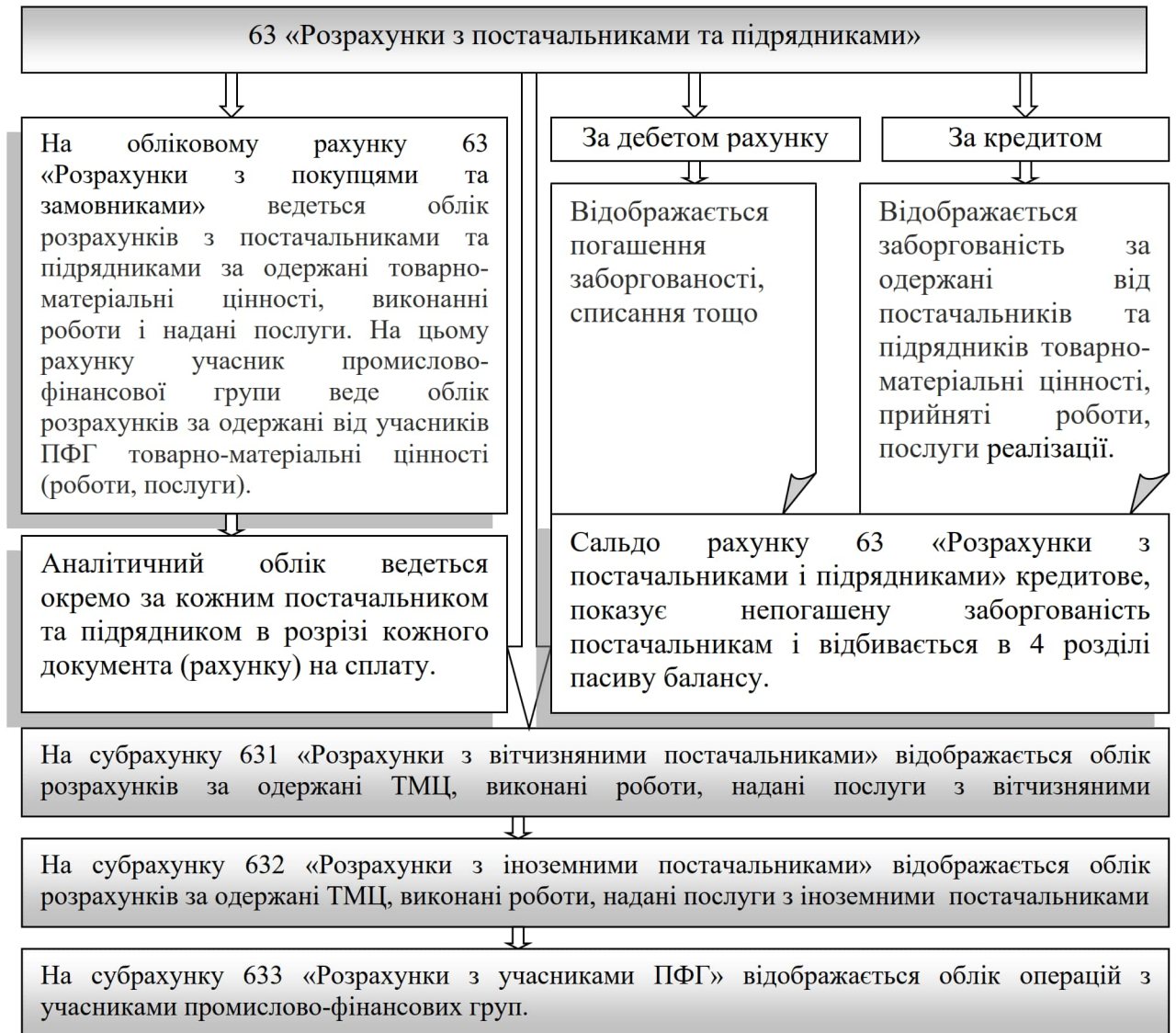

Рис. 2.3. Призначення та побудова рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками»

Розрахунки між контрагентами у ТОВ «ХХХ» можуть здійснюватися на різних умовах:

1. Передоплата: Рахунок вхідний → Платіжне доручення → Виписка банку (Дт 371 Кт 311, Дт 641 Кт 644) → Прибуткова накладна (Дт 205 Кт 631, Дт 644 Кт 631, Дт 631 Кт 371) → Податкова накладна.

2. Післяоплата: Прибуткова накладна (Дт 22 Кт 631, Дт 641 Кт 631) → Податкова накладна → Платіжне доручення → Виписка банку (Дт 631 Кт 311). Крім того, використовується часткова оплата або бартер. Наведемо приклад відображення обліку розрахунків з постачальниками.

Приклад 1. ТОВ «ХХХ» придбало на умовах післяоплати у ТОВ «Укртекстиль» халати робочі «VERIS» 10 шт. по ціні 114 грн та «Coverguard Workman» 10 шт по ціні 249 грн. Відобразимо на рахунках бухгалтерського обліку вказані операції (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Журнал реєстрації господарських операцій

Зміст операції	Д-т	К-т	Сума, грн
Надійшли від ТОВ «Укртекстиль» в на умовах післяоплати			
- халати робочі «VERIS»	22	631	950
- халати робочі «Coverguard Workman»	22	631	2075
Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	605
Сплачено кошти постачальнику	631	311	2680

Приклад 2. ТОВ «ХХХ» придбало на умовах попередньої оплати у ТОВ «Миргородське лісове господарство» набір ящиків середніх натуральних (ДхШхВ, см = 40х40х25, 30х30х25, 25х25х25) 240 грн та ящики дерев'яні (ДхШхВ, см = 50х30х40) 20 шт по 120 грн (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Журнал реєстрації господарських операцій

Зміст операції	Д-т	К-т	Сума, грн
Перераховано передоплату ТОВ «Миргородське лісове господарство»	371	311	2640
Відображено податковий кредит з ПДВ	641	644	440
Надійшли від ТОВ «Миргородське лісове господарство»			
- набір ящиків	22	631	200
- ящики дерев'яні	22	631	2000
Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	440
Проведено заключну операцію	631	371	2640

Операції по оплаті рахунків постачальників відображаються по дебету рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Відображення на рахунках бухгалтерського обліку погашення чи списання заборгованості перед постачальниками та підрядниками

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
	дебет	кредит	
Оплачено постачальникам з поточного рахунку	63	311	1440
Оплачено постачальникам та підрядникам коштами з виставленого акредитиву	63	313	3500
Оплачено постачальникам та підрядникам за рахунок одержаної короткострокової позики банку	63	60	7000
Оплачено постачальникам та підрядникам підзвітною особою	63	372	1440
Оплачено постачальникам та підрядникам раніше отриманим векселем	63	34	9000
Оплачено постачальникам та підрядникам довгостроковим (короткостроковим) векселем	63	51,62	5800
Віднесена до складу доходів сума кредиторської заборгованості, по якій минув строк позовної давності	63	717	2000

Стан кредиторської заборгованості можна дослідити як у фінансовій, так і статистичній звітності (рис. 2.4).

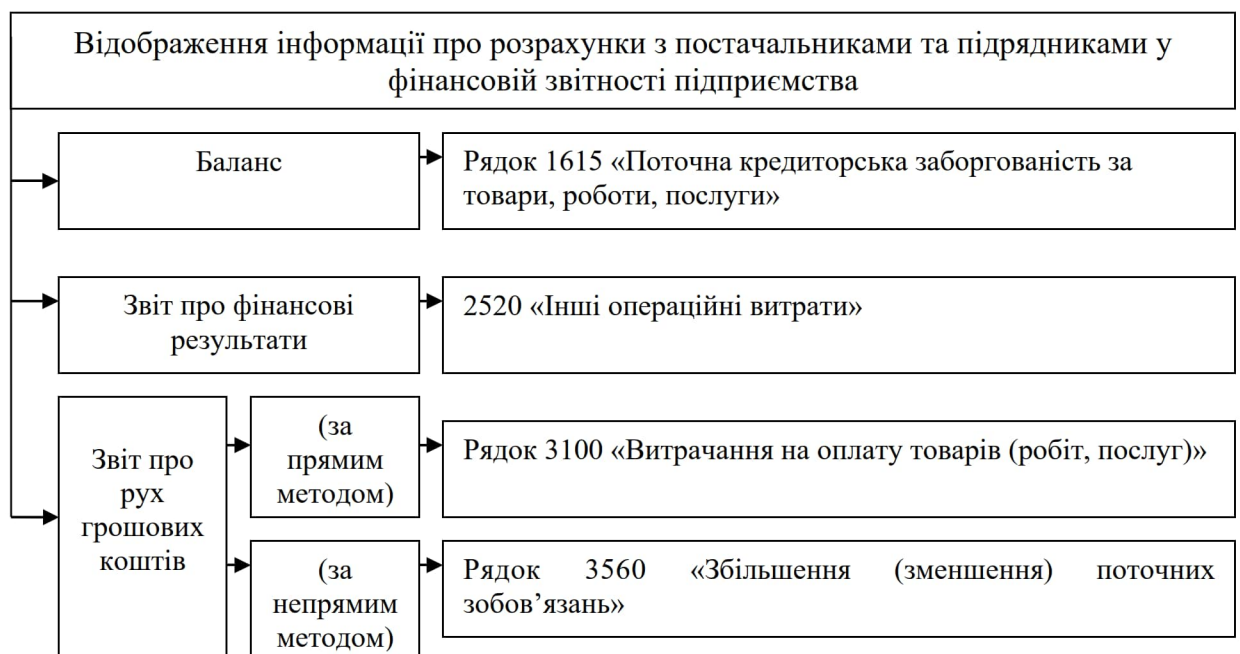

Рис. 2.4. Порядок відображення розрахунків з постачальниками та підрядниками у фінансовій звітності

Отже, облік розрахунків з постачальниками має різносторонній та

досить складний правовий характер, тому їх відображення у фінансовій звітності підприємства має бути достовірним, бо суттєво впливає на формування думки користувачів щодо фінансово-майнового стану підприємства та подальшого прийняття ними управлінських рішень щодо планування та розвитку діяльності підприємства в майбутньому.

2.3. Податкові аспекти обліку кредиторської заборгованості за товарними операціями

ТОВ «ХХХ» є платником як загальнодержавних, так і місцевих податків, веде окремий облік, в якому відбувається групування інформації про базу оподаткування, визначення показників усіх форм податкової звітності. За даними з податкових реєстрів України організація ТОВ «ХХХ», перебуває на обліку в органах доходів та зборів, зафіксовано що по реєстру «Дізнайся більше про свого бізнес-партнера» на 09.06.2022 не має податкового боргу, Дійсне свідоцтво ПДВ в реєстрі платників ПДВ і Відсутня реєстрація в Реєстрі неприбуткових установ та організацій.

Дата визнання податкового кредиту представлена у додатку Е.

Узагальнюючи вищевикладене зауважимо, що у ТОВ «ХХХ» розрахунки за податком на додану вартість проводяться у відповідності до чинного законодавства, і зокрема Податкового кодексу України.

Основним обліковим механізмом у підсистемі розрахунків з ПДВ є документи (як первинні, так і спеціалізовані, що призначено для обліку ПДВ) під час проведення яких формується кореспонденція рахунків та податкова звітність.

Щомісяця складається Декларація з ПДВ, яка подається до 20 числа, наступного за звітним періодом.

Виникнення податкового кредиту пов'язане із датою здійснення

операцій та умовами оплати. Зокрема, такими умовами можуть бути - післяоплата та передоплата.

Післяоплата означає отримання матеріальних запасів чи виконаних робіт з майбутньою оплатою. Датою виникнення податкового кредиту є дата отримання платником ПДВ товарів/послуг, що підтверджено податковою накладною.

Господарські операції щодо придбання товарно-матеріальних цінностей у постачальників на умовах післяоплати представлено у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Відображення придбання матеріальних цінностей на рахунках бухгалтерського обліку

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
Придбання виробничих запасів			
Придбано у Агродеталь ППКП запасні частини	207	631	25683,33
Відображено суму податку на додану вартість	641	631	5136,67
Придбано облікову документацію у ПП «Бізнес-гранд»	22	631	100
Відображено суму податку на додану вартість	641	631	20
Придбання послуг			
Надано послуги по рекламі Астрыя-Алмакс-Реклама	93	631	2500
Відображено суму податку на додану вартість	641	631	500

При передоплаті спочатку передбачено оплату матеріальних цінностей, робіт та послуг, потім їх отримання.

Датою визнання податкового кредиту є дата списання коштів з рахунка платника податку на оплату товарів/послуг. Розрахунки за виданими авансами обліковують на рахунку 37 субрахунку 371.

Аванси оформляють платіжними дорученнями з посиланням на підставу - нормативний акт або договір. ТОВ «ХХХ» при розрахунках з бюджетом за ПДВ дотримується вимог Податкового кодексу України та інших нормативно-регулюючих документів. Звітність з ПДВ подають за місяць до 20 числа, наступного за звітним періодом, сплата протягом 10 наступних днів.

Відображення операцій за виданими авансами розглянемо на прикладі табл. 2.7.

Таблиця 2.7

**Відображення операцій за виданими авансами на рахунках
бухгалтерського обліку**

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
Перераховано з поточного рахунку аванс Бакалійному шиферному комбінату за будівельні матеріали	371	311	8520
Нарахована сума податкового кредиту	641	644	1420
Отримано від Бакалійного шиферного комбінату будівельні матеріали	205	631	7100
Відображено суму податку на додану вартість	644	631	1420
Закрито розрахунки за авансами	631	371	8520

В розділі модулю «Облік ПДВ» програми М.Е.Дос міститься сама декларація та додатки до неї, згруповані за видом платника податків. Модуль призначений для перевірки звітних податкових документів.

Сформовані у Реєстрі податкових накладних документи необхідно відкрити, перевірити та зберегти. Перевірені та збережені документи (Декларація та додатки) поміщаються у модуль «Реєстр звітів» у тому звітному періоді, в якому вони були створені. З відкритих документів декларації та додатків формують пакет податкових документів, а також відправляють його у контролюючі органи. Отже, ведення у господарстві бухгалтерського обліку ТОВ «ХХХ», зокрема за допомогою сучасних комп'ютерних програм таких як «1С:Бухгалтерія 8.3», гарантує підприємствам своєчасний, повний та достовірний збір облікової інформації для приймання ефективних управлінських рішень (додаток Ж).

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ПОТОЧНОЇ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання

Фінансовий стан ТОВ «XXX» характеризує ефективність функціонування, забезпеченість фінансовими ресурсами, доцільність їх розміщення та ефективного використання, спроможність здійснювати ефективну господарську діяльність в умовах невизначеності.

Здійснення аналізу фінансового стану ТОВ «XXX» є важливим елементом визначення його фінансової стабільності. Фінансова стійкість і платоспроможність - дві основні складові фінансового стану ТОВ «XXX».

Також аналіз фінансового стану ТОВ «XXX» передбачає проведення об'єктивної оцінки величини та структури активів і пасивів підприємства, а також визначення системи показників, зокрема таких, як показники: майнового стану; ліквідності; фінансової стійкості; прибутковості (рентабельності) тощо. Сукупність показників, які можуть входити до даної системи, визначаються метою та завданнями аналізу, наявною інформаційною базою, специфікою підприємства тощо.

Для виконання завдань даного підрозділу кваліфікаційної роботи, метою аналізу фінансового стану ТОВ «XXX» – інформаційне забезпечення прийняття рішень, на які впливають фактичні та прогнозовані дані про його фінансово-економічний стан.

Предметом фінансового стану ТОВ «XXX» є майно, капітал, доходи та витрати, фінансові результати, рівень рентабельності.

Основними джерелами аналітичної інформації ТОВ «XXX» є показники фінансової звітності ф. № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», ф. № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» (додатки З, К, Л).

Для аналізу динаміки, складу та структури доходів діяльності ТОВ «XXX» використано I розділ «Звіту про фінансові результати (Звіт про

сукупний дохід)» за 2020 – 2022 рр. (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Структура і динаміка доходів ТОВ «XXX» за 2020 - 2022 рр.

Види доходів	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022 р. (+,-) до 2020 р.	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	абсолютне, тис. грн	відносне, %
Чистий дохід від основної операційної діяльності	377964	87,8	571750	90,3	303146	77,3	-74818	-19,8
Інші операційні доходи	33812	7,9	32123	5,1	69903	17,8	+36091	У 2,1 р.
Фінансові доходи	18862	4,4	29329	4,6	18866	4,8	+4	х
Інші доходи	16	0,0	25	0,0	330	0,1	+314	у 20,6 р.
Усього	430654	100,0	633227	100,0	392245	100	-38409	-8,9

Отже, у 2022 році 73,6 % доходів становить чистий дохід від основної операційної діяльності (товарів, робіт, послуг), 17 % – доходи від іншої операційної діяльності, дохід від фінансової діяльності – 4,6 % та 0,1 % - дохід від інвестиційної діяльності. За період 2020 - 2022 рр. сума доходів від основної операційної діяльності зменшилась на 74 млн. 818 тис. грн або на 19,8 %. У 2021 році компанія наростила обсяги реалізації продукції як на внутрішньому ринку України, та і за кордон, при цьому основний обсяг реалізації продукції та послуг підприємства припадав на ринок ЗЕД. У 2022 році загальний реалізації став менше на 47 % проти показників попереднього року. Зменшення доходів зумовлене збройною агресією росії. Негативна динаміка спостерігається як на внутрішньому ринку України (спд – 48,8 %), так і за кордоном (спад - 46,5 % по відношенню до минулого року). Доходи від іншої операційної діяльності характеризуються підвищенням на 36 млн. 901 тис. грн або у 2,1 рази. До складу інших операційних доходів у 2021 році включені: дохід від купівлі інвалюти – 1 млн 46 тис. грн, від реалізації оборотних активів – 1 млн 687 тис.грн, від

операційної оренди активів – 31 тис. грн, від операційної курсової різниці – 67 млн 95 тис. грн, від безоплатно отриманих активів – 22 тис. грн, інші операційні доходи – 22 тис. грн. Дохід від інвестиційної діяльності за 2022 рік склав 8 млн 852 тис. грн та зріс на 314 тис. грн або у 20,6 разів. Дохід від фінансової діяльності, які представлені відсотками банку нарахованими на строковий депозит, склав 10 млн 14 тис. грн. В цілому у динаміці досліджуваних років доходи ТОВ «XXX» зменшились у 2022 році порівняно з 2020 роком на 44 млн. 263 тис. грн або на 9,7 %. Використавши дані ф. № 2 Звіт про фінансові результати проаналізуємо у табл. 3.2 динаміку та структуру витрат та відрахувань ТОВ «XXX». Аналіз витрат ТОВ «XXX» показав, що у 2022 р. порівняно з 2020 р. їх сума збільшилась на 7 млн. 29 тис. грн або на 2,3 %. Зменшилась сума собівартості реалізації продукції (товарів, робіт та послуг) на 36 млн. 418 тис. грн або на 16,5 %. Зростання відмічено по вартості інших операційних витрат на 28 млн. 146 тис. грн або на 99,5 %, по вартості адміністративних витрат – на 1 млн. 219 тис. грн, або на 9,4 %.

Таблиця 3.2

**Динаміка та структура витрат і відрахувань
ТОВ «XXX» за 2020 - 2022 рр.**

Види витрат і відрахувань	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення (+;-) 2022 р. до 2020 р.	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	220746	73,1	305483	71,8	184328	59,3	-36418	-16,5
Адміністративні витрати	12940	4,3	16661	3,9	14159	4,6	+1219	+9,4
Витрати на збут	13739	4,5	18124	4,3	16306	5,2	+2567	+18,7
Інші операційні витрати	28288	9,4	43665	10,3	56434	18,2	+28146	+99,5
Фінансові витрати	112	0,0	757	0,2	74	0,0	-1856	-96,2
Інші витрати	556	0,2	110	0,0	19781	6,4	+19225	У 35,6 р.
Втрати з податку на прибуток	25661	8,5	40729	9,6	19807	6,4	-5854	-22,8
Усього витрат	302042	100,0	425529	100,0	310889	100	+7029	+2,3

До суми операційних витрат ТОВ «XXX» у 2021 році включено: витрати на

купівлю-продаж інвалюти – 2 млн 121 тис. грн, собівартість реалізованих виробничих запасів – 1 млн 40 тис. грн, сумнівні та безнадійні борги – 694 тис. грн, втрати від операційної курсової різниці – 44 млн 281 тис. грн, нестачі і втрати від псування цінностей – 321 тис. грн, визнані штрафи, пені, неустойки – 2 тис. грн, лікарняні за рахунок підприємства – 689 тис. грн, матеріальні допомоги, подарунки – 6 млн 371 тис. грн, нарахування ЄСВ – 604 тис. грн, ПДВ, наорхований за перевищення бази оподаткування над фактичною ціною постачання – 13 тис. грн, невиробниче використання матеріалів – 231 тис. грн, амортизація невиробничих основних засобів – 48 тис. грн, списання податкового кредиту з ПДВ – 7 тис. грн, інші витрати – 12 тис. грн.

Також відмічено зменшення по сумі втрат від фінансової діяльності на на 1 млн. 856 тис. грн. або на 96,2 %, фінансові витрати ТОВ «XXX» включають дисконтування довгострокової дебіторської заборгованості. Інші витрати ТОВ «XXX» склали у 2022 році 19 млн 781 тис. грн та включають витрати від зменшення корисності фінансових інвестицій – 13 млн. 644 тис. грн, благодійна допомога – 5 млн 124 тис. грн, використання запасів для допомоги ЗСУ – 910 тис. грн, інші витрати – 103 тис. грн.

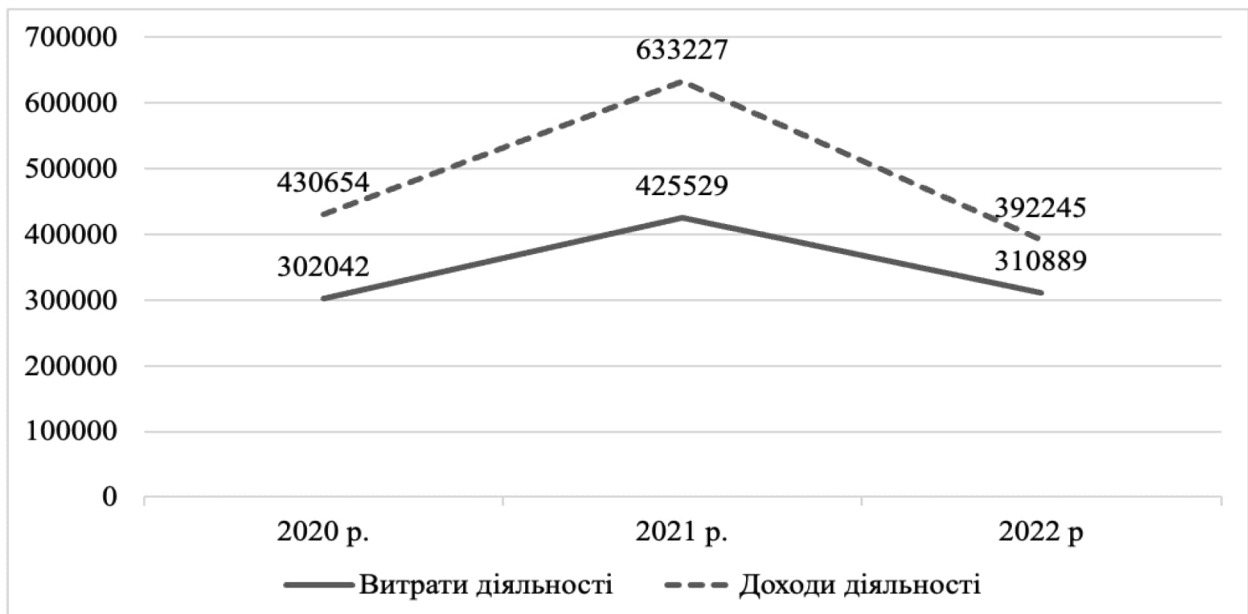

Рис. 3.1. Ілюстративне зображення динаміки доходів та витрат діяльності ТОВ «XXX» за 2020 - 2022 рр.

Аналіз майна ТОВ «XXX» за 2020 – 2022 рр. починається з аналізу складу,

структури та динаміки загального капіталу (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

**Динаміка та структура майна ТОВ «XXX» за 2020 - 2022 рр.
(станом на кінець року)**

Види активів	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення (+;-) 2022 р. до 2020 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Майно – всього	481871	100,0	670383	100,0	738409	100	+256538	+53,2
1. Необоротні активи	173844	36,1	222033	33,1	217898	29,5	+44054	+25,3
1.1. Основні засоби	110754	23,0	152948	22,8	144767	19,6	+34013	+30,7
2. Оборотні активи	308027	63,9	448350	66,9	520511	70,5	+212484	+69,0
2.1. Запаси	81770	17,0	137424	20,5	187996	25,5	+106226	У 2,3 р.
2.1.1. Виробничі запаси	47079	9,8	83303	12,4	103348	14,0	+56269	У 2,2 р.
2.1.2. Незавершене виробництво	4296	0,9	6796	1,0	4579	0,6	+283	+6,6
2.1.3. Готова продукція та товари	30395	6,3	47325	7,1	80069	10,8	+49674	У 2,6 р.
2.2. Поточна дебіторська заборгованість	96135	20,0	142637	21,3	53287	7,2	-42848	-44,6
2.3. Грошові кошти	130031	27,0	167993	25,1	278724	37,7	+148693	У 2,1 р.
2.4. Витрати майбутніх періодів	52	0,0	56	0,0	94	0,0	+42	+80,8
2.5 Інші оборотні активи	39	0,0	240	0,0	410	0,1	+371	У 10,5 р.

Аналіз майнового стану показав, що у 2022 році вартість майна ТОВ «XXX» порівняно з 2020 роком зросла на 256 млн. 538 тис. грн або на 53,2 %. Вартість необоротних активів, яка представлена основними засобами, збільшилась на 44 млн. 54 тис. грн, або на 25,3 %.

Вартість оборотних активів ТОВ «XXX» збільшилась у 2022 році порівняно з 2020 роком на 212 млн. 484 тис. грн, або на 69 %. Зростання відмічено у вартості запасів на 106 млн. 226 тис. грн, або у 2,3 рази, які представлені виробничими запасами та готовою продукцією та товарами. Зниження відмічено по вартості

поточної дебіторської заборгованості на 49 млн. 674 тис. грн, або у 2,6 рази.

Зростання відмічено по вартості грошових коштів та поточних фінансових інвестицій на 148 млн. 693 тис. грн або у 2,1 рази. Також зросла вартість витрат майбутніх періодів на 42 тис. грн, або на 80,8 %. По іншим оборотним активам відмічено зростання на 371 тис. грн або у 10,5 разів.

У структурі майна ТОВ «ХХХ» за 2020 - 2022 рр. переважає питома вага оборотних активів – 63,9 %, 66,9 % та 70,5 %.

Динаміка та структура джерел формування капіталу ТОВ «ХХХ» відображено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

**Динаміка та структура джерел формування капіталу
ТОВ «ХХХ» за 2020 – 2022 рр. (станом на кінець року)**

Види пасивів	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення (+;-) 2022 р. до 2020 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Капітал – всього	481871	100,0	670383	100	738409	100	+256538	+53,2
1. Власний капітал	460006	95,5	636781	95,0	718137	97,3	+258131	+56,1
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал	30	0,0	30	0,0	30	0,0	X	X
1.2. Нерозподілений прибуток	459499	95,4	636274	94,9	717630	97,2	+258131	+56,2
2. Зобов'язання і забезпечення	21865	4,5	33602	5,0	20272	2,7	-1593	-7,3
2.1. Поточні зобов'язання і забезпечення	21865	4,5	33602	5,0	20272	2,7	-1593	-7,3
2.1.1. Поточна кредиторська заборгованість	15019	3,1	25543	3,8	13303	1,8	-1716	-11,4

Аналіз даних табл. 3.4 показав, що загальна сума капіталу досліджуваного підприємства у 2022 р. збільшилась порівняно з 2020 р. на 5256 млн. 538 тис. грн або на 53,2 %. Сума власного капіталу підприємства зросла на 258 млн. 131 тис. грн або на 56,2 %, за рахунок зареєстрованого капіталу та нерозподіленого прибутку. Сума зобов'язань та забезпечень ТОВ «ХХХ» у 2022 році порівняно з 2020 роком знизилась на 1 млн. 593 тис. грн, або на 7,3 % за рахунок суми

поточних зобов'язань та забезпечень, які представлені поточною кредиторською заборгованістю. Проведемо аналіз показників структури джерел формування капіталу ТОВ «ХХХ», використовуючи дані табл. 3.5.

Таблиця 3.5

**Показники структури джерел формування капіталу
ТОВ «ХХХ» за 2020 - 2022 рр.**

Показники	Нормативне значення	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+; -) 2022 р. до 2020 р.
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,955	0,950	0,973	+0,018
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,045	0,050	0,027	-0,018
Коефіцієнт фінансового ризику	<1	0,048	0,053	0,028	-0,019
Коефіцієнт фінансової стабільності	>1	21,038	18,951	35,425	+14,387

Результати виконаних розрахунків свідчать про високий рівень фінансової стійкості ТОВ «ХХХ» за показниками структури джерел формування капіталу.

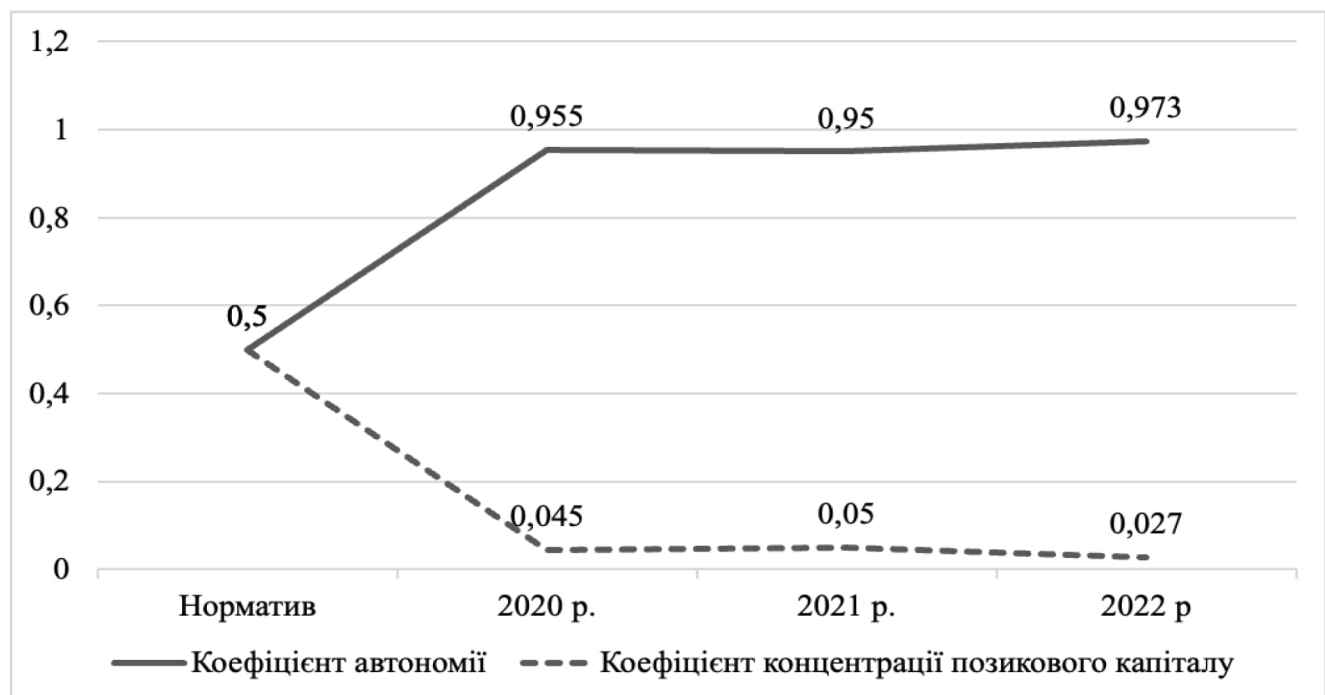

Рис. 3.2. Динаміка коефіцієнту автономії та його нормативне значення
ТОВ «ХХХ» за 2020 – 2022 р.

Так, значення коефіцієнта автономії вказує на те, що на кінець звітнього року

частка власного капіталу у валюті балансу становить 97,3 %, це на 0,473 пункт більше порівняно з нормативом – рис. 3.2. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу зменшився відповідно з 0,048 до 0,028 (при нормативі <0,5) – рис. 3.2., що свідчить про підвищення рівня фінансової незалежності підприємства від кредиторів.

Позитивними також є показники фінансового ризику та фінансової стабільності. Зокрема, коефіцієнт фінансового ризику зменшився з 0,048 у 2020 році до 0,028 у 2022, при нормативі < 1.

Коефіцієнт фінансової стабільності протягом 2022 року є вище нормативного – на 34,425 пункти.

Використаємо дані табл. 3.6 для оцінки платоспроможності ТОВ «XXX» систему показників, які мають назву коефіцієнтів ліквідності.

Таблиця 3.6

Показники оцінки ліквідності та платоспроможності

ТОВ «XXX» за 2020 - 2022 рр.

Показники	Норматив- не значення	Роки			Відхилення (+;-) 2022 р. до 2020 р.
		2020	2021	2022	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	5,947	4,999	13,749	+7,802
Проміжний коефіцієнт покриття	>0,7	10,346	9,252	16,398	+6,053
Загальний коефіцієнт покриття	≥1,5	14,088	13,343	25,676	+11,589
Коефіцієнт платоспроможності	≥0,1	5,947	4,999	13,749	+7,802
Коефіцієнт критичної ліквідності	≥0,8	11,738	10,662	20,352	+8,614

Станом на 2021 рік коефіцієнт абсолютної ліквідності є вище нормативного на 13,549 пункти, тобто використавши грошові кошти підприємства мало змогу погасити поточні зобов'язання (на 1 грн поточних зобов'язань припадало 13,5 грн грошових коштів).

Проміжний коефіцієнт покриття є вище нормативного у 2022 році на 15,698 пункти. Розрахований показник показав, що відповідно на 1 грн поточних зобов'язань припадало відповідно до 2022 року 16,4 грн (при нормативі ≥ 0,7).

Загальний коефіцієнт покриття є вище нормативного протягом 2022 року. На 1 грн поточних зобов'язань у 2022 р. припадає 25,7 грн оборотних активів підприємства (при нормативі $\geq 1,5$).

В цілому, можна зробити висновок, що показники структури капіталу є вище нормативного значення та свідчать про те, що ТОВ «XXX» є фінансово стійкий фінансовий стан та є незалежним від кредиторів. Показники ліквідності є вище нормативного, що характеризує фінансовий стан ТОВ «XXX» як ліквідний і платоспроможний.

3.2. Аналіз структури та динаміки кредиторської заборгованості за товарними операціями

Дослідження наукової літератури дає можливість зробити висновок, що у теорії аналіз кредиторської заборгованості розглядають, в основному, у порівнянні або разом з дебіторською.

О. О. Євтушевською та С. П. Кустуровою досліджено сутність, мету та порядок формування аналізу дебіторської і кредиторської заборгованостей. Авторами встановлено, що суттєве значення для підприємств мають аналіз і управління цими видами заборгованостей. Авторами також проведено порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованостей на вітчизняних підприємствах. Результати аналізу дали можливість стверджувати, що упродовж останніх років кредиторська заборгованість домінує, при цьому суб'єкти підприємництва в майбутньому не мають змоги погасити кредиторську заборгованість за рахунок дебіторської.

Л. В. Кручак провела аналіз заборгованостей на рівні виробничого підприємства: динаміка, склад, їх структура, порівняння. В результаті автор визначила вплив між показниками заборгованості та фінансовою стійкістю та платоспроможністю. Тому на її думку потрібно здійснювати кількісний аналіз, висновки будуть підставою для застосування відповідних методів управління

сумами заборгованості.

Є. В. Міщук, та І. І. Сідорова у своєму дослідженні визначили значення дебіторської та кредиторської заборгованості для фінансового стану підприємства. На конкретному прикладі проаналізовано співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей.

А. М. Савченко, І. Р. Коротаєва зазначають, що в умовах сьогодення підвищується роль аналізу, що потребує окремого дослідження, оскільки його результати можуть підтвердити правильність використання заборгованості та служити підґрунтям для прийняття ефективних управлінських рішень. На прикладі фактичних даних автори провели горизонтальний та вертикальний аналіз кредиторської заборгованості, визначили основні показники, які характеризують кількісний та якісний стан кредиторської заборгованості.

Є. П. Гнатенко розглядає основні проблеми аналізу стану заборгованості на підприємствах. На її думку, в результаті такого аналізу виявляють динаміку заборгованості, її причини та наслідок, коли кредиторська перевищує дебіторську і навпаки.

К. В. Шкріба, О. М. Саф'яник, О. С. Воронко вважають, що основним завданням аналізу та управління кредиторською заборгованістю є регулювання виникнення неплатежів. Автора досліджено основні елементи методики аналізу креди-торської заборгованості та фактори, які впливають на її величину.

Джерела аналізу для ТОВ «ХХХ» є № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», № 5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Методи та прийоми обробки економічної інформації при аналізі кредиторської заборгованості: методи наукового узагальнення; метод групування; метод порівняння; методи системності та комплексності; графічний метод; прийоми середніх і відносних величин; економіко-математичні методи; метод моделювання.

Використавши дані фінансової звітності досліджуваного підприємства проаналізуємо динаміку та структуру зобов'язань ТОВ «ХХХ» у табл. 3.7.

**Динаміка та структура зобов'язань та забезпечень ТОВ «XXX»
за 2020 – 2022 рр. (станом на кінець року)**

Види зобов'язань	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення (+;-) 2022 р. до 2020 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
1.Поточні зобов'язання, в т.ч. за:	15019	100	25543	100	13303	100	-1716	-11,4
товари, роботи, послуги	3944	26,3	6752	26,4	2823	21,2	-1121	-28,4
розрахунками з бюджетом	6957	46,3	11593	45,4	6581	49,5	-376	-5,4
розрахунками зі страхування	725	4,8	1285	5,0	702	5,3	-23	-3,2
розрахунками з оплати праці	3261	21,7	5152	20,2	2682	20,2	-579	-17,8
одержаними авансами	132	0,9	761	3,0	515	3,9	+383	У 3,9 р.
Всього:	15019	100	25543	100	13303	100	-1716	-11,4

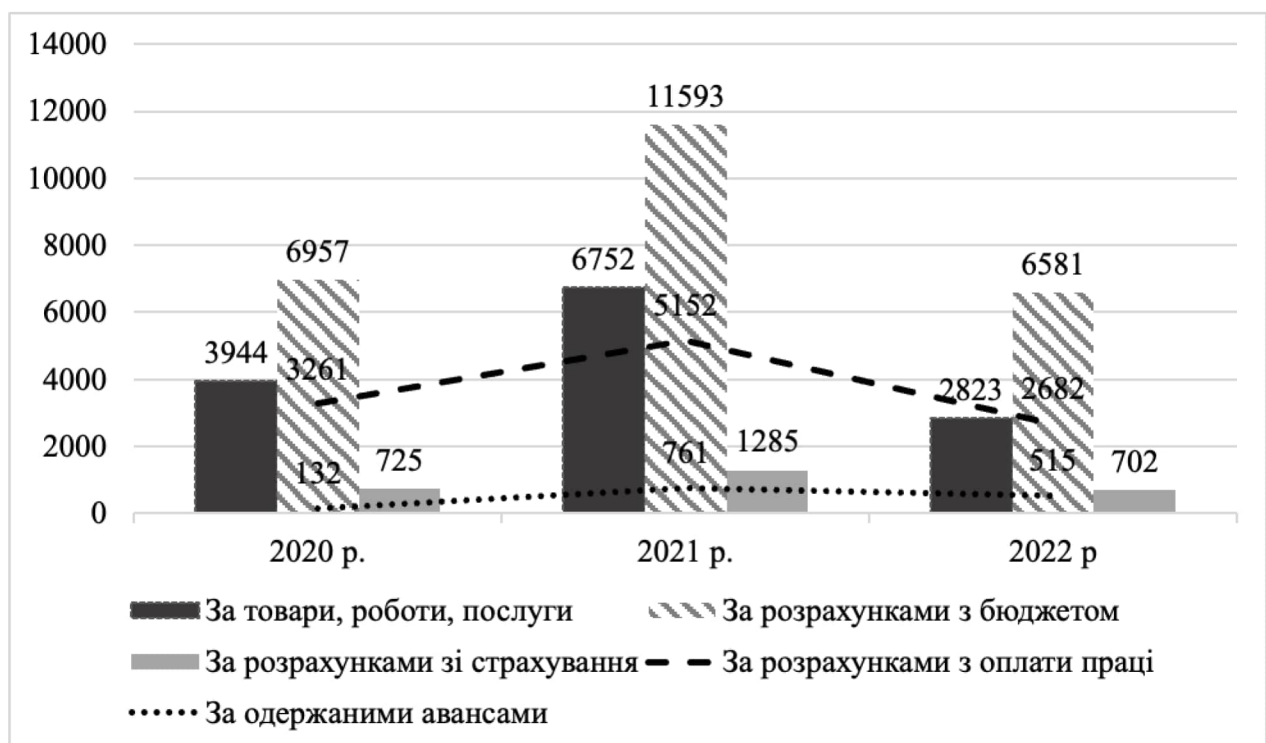

Рис. 3.4. Ілюстративне зображення динаміки поточної кредиторської заборгованості ТОВ «XXX» за 2020 - 2022 рр.

У 2022 р. порівняно з 2020 р. сума поточних зобов'язань зменшилась на

1 млн. 716 тис. грн або на 11,4 %. У складі поточних зобов'язань зниження відмічено по таких складових: за товари, роботи, послуги на 1 млн. 121 тис. грн або на 28,4 %, за розрахунками за страхуванням на 23 тис. грн, або на 3,2 %, за розрахунками з бюджетом на 376 тис. грн, або на 5,4 % та за розрахунками з оплати праці на 579 тис. грн, або 17,8. Зростання відмічено за одержаними авансами на 383 тис. грн або у 3,9 рази.

Аналізуючи структуру поточної заборгованості, можна зробити висновок, що протягом 2020 - 2022 рр. переважає частка за розрахунками з бюджетом – 46,3 %, 45,4 % та 49,5 %.

Важливою статтею майна ТОВ «XXX» є дебіторська заборгованість, аналіз якої проведемо у табл. 3.8.

Таблиця 3.8

**Динаміка та структура дебіторської заборгованості ТОВ «XXX»
за 2020 - 2022 рр. (станом на кінець року)**

Види дебіторської заборгованості	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення (+;-) 2022 р. до 2020 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
Довгострокова дебіторська заборгованість	1635	1,7	4371	3,0	4486	7,8	+2851	У 2,7 р.
Дебіторська заборгованість за продукцію	73169	74,8	114733	78,0	36267	62,8	-26902	-50,4
Дебіторська заборгованість за розрахунками:								
За виданими авансами	18563	19,0	18068	12,3	9509	16,5	-9054	-48,8
З бюджетом	2874	2,9	6912	4,7	4283	7,4	+1409	+49,0
З нарахованих доходів	44	0,0	43	0,0	493	0,9	+449	У 11,2 р.
Інша поточна дебіторська заборгованість	1485	1,5	2881	2,0	2735	4,7	+1250	+84,2
Всього	97770	100	147008	100	57773	100	-39997	-40,9

Аналіз табл. 3.8. показав, що сума дебіторської заборгованості ТОВ «XXX» у 2022 році порівняно з 2020 роком зменшилась на 39 млн. 997 тис. грн або на 40,9 %, за рахунок дебіторської заборгованості за продукцію, яка

знизилась на 26 млн. 902 тис. грн, або на 50,4 % та за виданими авансами, які зменшились на 9 млн. 54 тис. грн, або на 48,8 %.

Зростання відмічено по вартості довгострокової дебіторської заборгованості на 2 млн. 851 тис. грн або у 2,7 рази, за розрахунками з бюджетом на 1 млн. 409 тис. грн, або на 49 %, за розрахунками з нарахованих доходів на 449 тис. грн, або у 11,2 рази та по вартості іншої поточної дебіторської заборгованості – на 1 млн. 250 тис. грн, або на 84,2 %.

У структурі дебіторської заборгованості за 2020 - 2022 рр. переважає частка заборгованості за продукцію – 74,8 %, 78 % та 62,8 %.

Для порівняльного аналізу розглянемо дані табл. 3.9 та графічне зображення динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «XXX» за 2020 – 2022 рр. (рис. 3.5).

Таблиця 3.9

**Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості
ТОВ «XXX» за 2020 – 2022 рр., тис. грн (станом на кінець року)**

Види заборгованості	Дебі- торська	Креди- торська	Перевищення заборгованості	
			дебіторської	кредиторської
1	2	3	4	5
2020 р.				
За товари, роботи та послуги	73169	3944	+69225	-
За виданими авансами	18563	-	+18563	-
З бюджетом	2874	6957	-	+4083
Зі страхування	-	725	-	+725
З оплати праці	-	3261	-	+3261
За одержаними авансами	-	132	-	+132
З нарахованих доходів	44	-	+44	-
Інша заборгованість	1485	-	+1485	-
Всього	96135	15019	+81116	-
2021 р.				
За товари, роботи та послуги	114733	6752	+107981	-
За виданими авансами	18068	-	+18068	-
З бюджетом	6912	11593	-	+4681
Зі страхування	-	1285	-	+1285
З оплати праці	-	5152	-	+5152
За одержаними авансами	-	761	-	+761
З нарахованих доходів	43	-	+43	-
Інша заборгованість	2881	-	+2881	-
Всього	142637	25543	+117094	-

1	2	3	4	5
2022 р.				
За товари, роботи та послуги	36267	2823		-
За виданими авансами	9509	-	+9509	-
З бюджетом	4283	6581	-	
Зі страхування	-	702	-	+702
З оплати праці	-	2682	-	+2682
За одержаними авансами	-	515	-	+515
З нарахованих доходів	493	-	+493	-
Інша заборгованість	2735	-	+2735	-
Всього	53287	13303	+39984	-

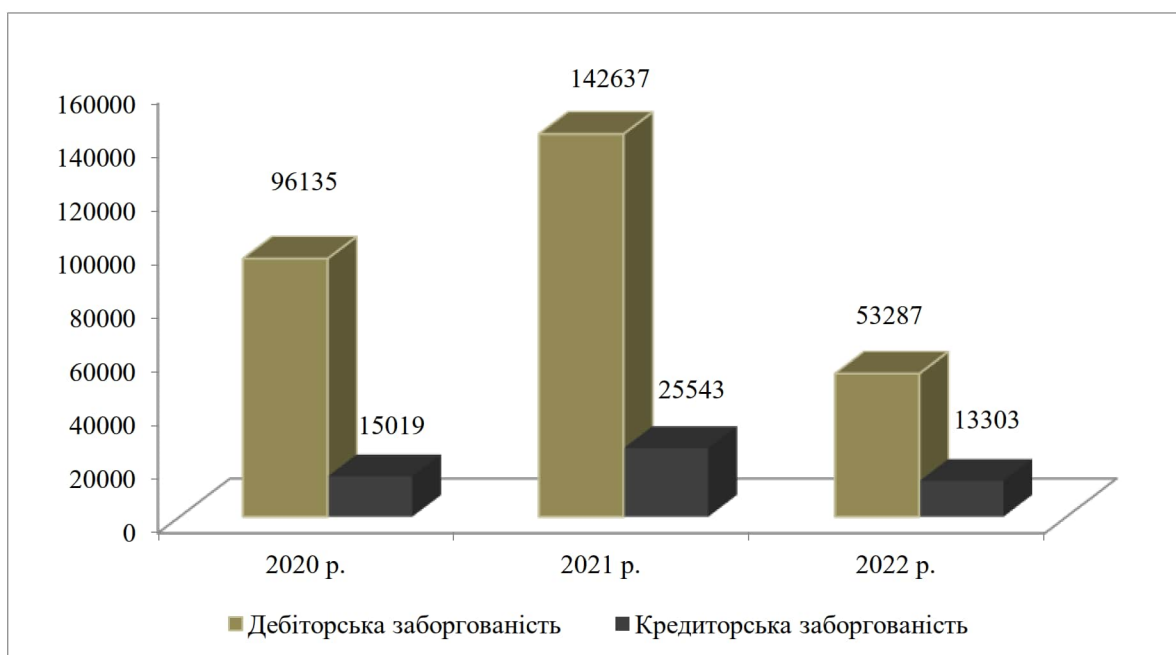

Рис. 3.5. Динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості
ТОВ «XXX» за 2020 – 2022 рр., тис. грн

Отже, протягом 2020 – 2022 рр. переважає дебіторська заборгованість над кредиторською відповідно на 81 млн. 116 тис. грн, 117 млн. 094 тис. грн та 39 млн. 984 тис. грн.

На підставі аналізу динаміки дебіторської заборгованості підприємства і складеного прогнозу її стану керівники приймають рішення щодо стратегії кредитної політики підприємства, основні складові якої такі: період кредитування, стандарти кредитоспроможності, політика інкасації.

3.3. Комплексне оцінювання поточної кредиторської заборгованості та напрями поліпшення розрахункових відносин підприємства

Виникнення кредиторської заборгованості є об'єктивним процесом. Її наявність, розміри і склад неоднозначно впливають на результати господарської діяльності підприємства, оскільки мають як позитивні, так і негативні риси (рис. 3.6).

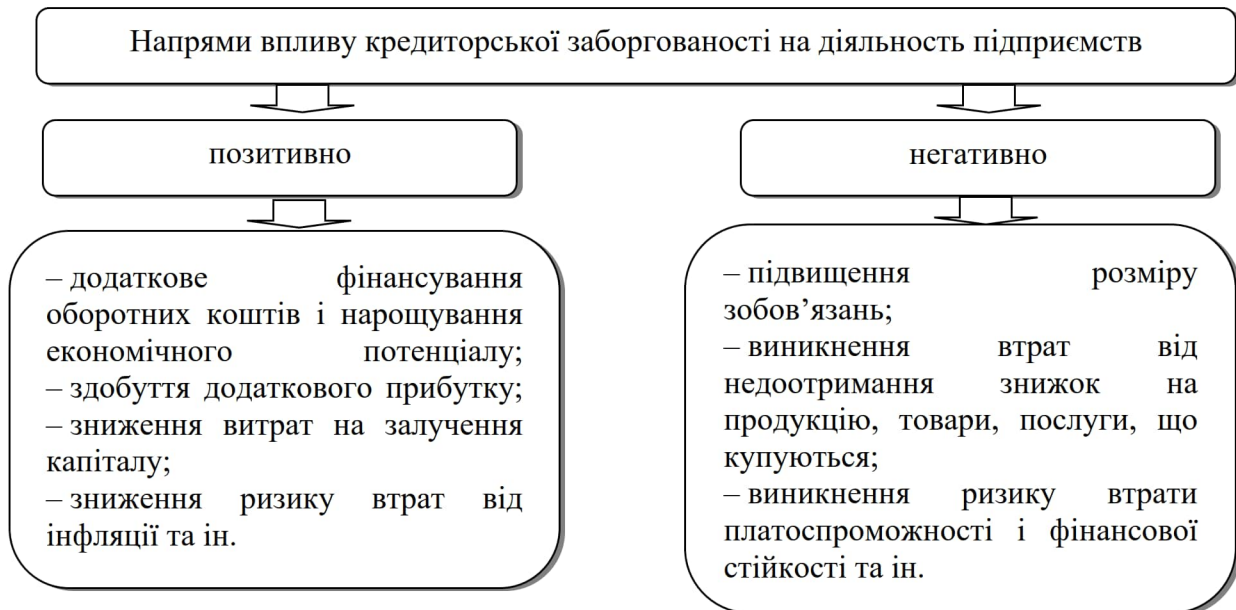

Рис. 3.6. Позитивні та негативні напрями впливу кредиторської заборгованості на діяльність підприємств

М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон вважають, що при аналізі заборгованості доцільно окремо вивчити її наявність, склад і структуру кредиторської заборгованості, частоту та причини протермінування. Основними показниками, що характеризують стан кредиторської заборгованості є коефіцієнт оборотності та середню тривалість використання кредиторської заборгованості в обороті підприємства. Б. М. Литвин, М. В. Стельмах рекомендують для вивчення складу і структури кредиторської заборгованості, її динаміки доцільно скласти спеціальну аналітичну таблицю з основними елементами: назва кредитора, сума на початок та кінець року, питома вага та відсилення по суї та питомій вазі.

Комплексна оцінка кредиторської заборгованості ТОВ «XXX» представлено у табл. 3.10.

**Комплексна оцінка кредиторської заборгованості
ТОВ «XXX» за 2020 – 2022 рр.**

Показники	2020 р.	2021р.	2022 р.	Відхилення 2022 р. від 2020 р. (+,-)	
				абсолютне	відносне, %
Вихідна інформація, тис. грн					
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (робіт, послуг)	377964	571750	303146	-74818	-19,8
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	340772	305483	184328	-156444	-45,9
3. Середньорічна величина поточної кредиторської заборгованості	14230,5	28528	27525,5	+13295	+93,4
4. Середньорічна величина поточної дебіторської заборгованості	83300	119386	97962	+14662	+17,6
5. Середньорічна вартість майна (капіталу)	432406	576127	704396	+271990	+62,9
6. Середньорічна величина зобов'язань та забезпечень	20797	27733,5	26937	+6140	+29,5
7. Середньорічна величина поточних зобов'язань	20797	27733,5	26937	+6140	+29,5
8. Середньорічна вартість оборотних активів	270186,5	378188,5	484430,5	+214244	+79,3
Показники комплексної оцінки кредиторської заборгованості					
9. Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості	23,947	10,707	6,697	-17,25	x
10. Тривалість одного обороту (середній період погашення) кредиторської заборгованості, днів	15	33	53	+38	У 3,5 р.
11. Частка кредиторської заборгованості у капіталі, %	3,3	5,0	3,9	+0,6	x
12. Частка поточної кредиторської заборгованості у зобов'язаннях та забезпеченнях, %	68,9	102,8	102,2	+33,3	x
13. Частка поточної кредиторської заборгованості у поточних зобов'язаннях та забезпеченнях, %	68,9	102,8	102,2	+33,3	x
14. Відношення поточної кредиторської заборгованості до оборотних активів, %	5,3	7,5	5,7	+0,4	x
15. Припадає поточної кредиторської заборгованості на 1 грн поточної дебіторської заборгованості, грн.	0,17	0,24	0,28	+0,11	X
16. Відношення поточної кредиторської заборгованості до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції), %	3,8	5,0	9,1	+5,3	x

Показники комплексного оцінювання поточної кредиторської заборгованості мають таку динаміку. Коефіцієнт обертання поточної кредиторської заборгованості зменшився з 23,947 у 2020 році до 6,697 у 2022 (на 17,25 пункти), а тривалість одного обороту поточної кредиторської заборгованості збільшилась на 38 днів, або у 3,5 рази – рис. 3.7.

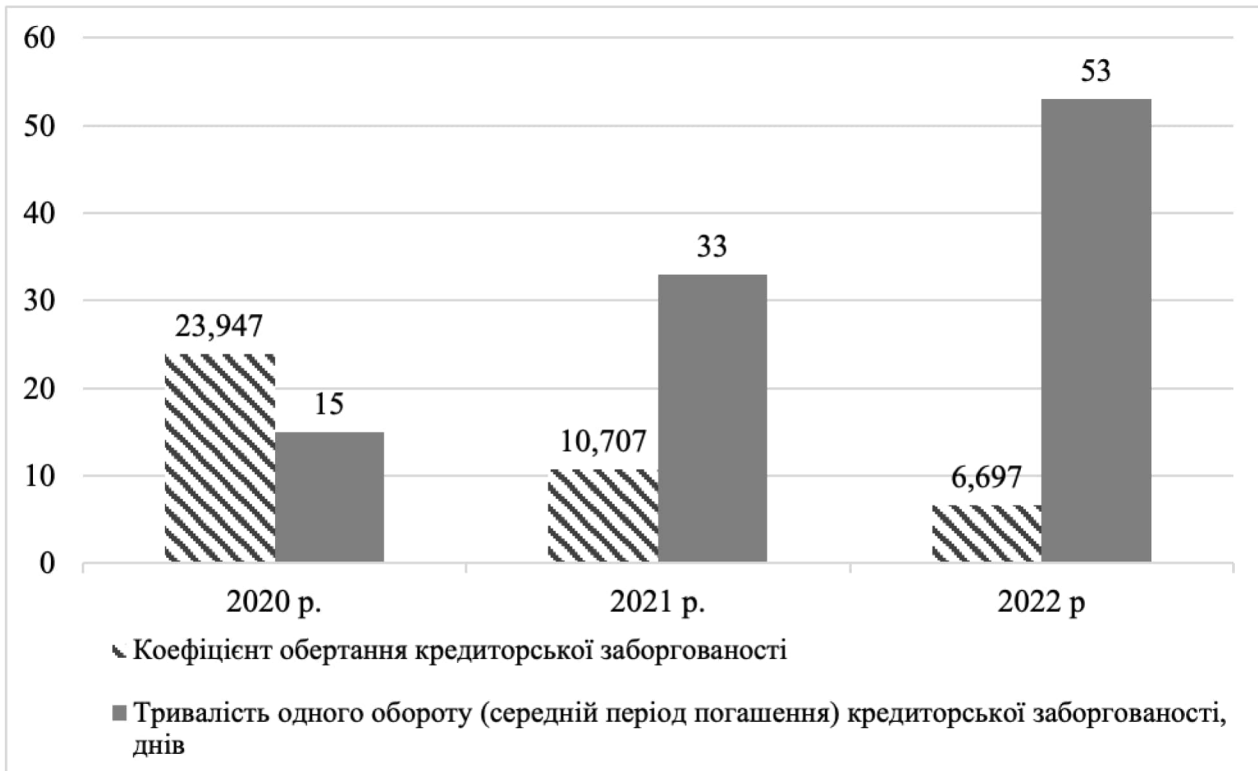

Рис. 3.7. Ілюстративне зображення динаміки коефіцієнта обертання та тривалості одного обороту кредиторської заборгованості ТОВ «XXX» за 2020 - 2022 рр.

Така динаміка пояснюється випереджаючим зниженням собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) – на 93,4 % порівняно із збільшенням середньорічної величини поточної кредиторської заборгованості (на 17,6 %).

Часка поточної кредиторської заборгованості в капіталі підприємства збільшилася з 3,3 % до 3,9 %, у зобов'язаннях і забезпеченнях – на 33,3 % зростає. Показник який характеризує відношення поточної кредиторської заборгованості до оборотних активів, зріс з 5,3 % до 5,7 %, що є ознакою покращення стану розрахунків з кредиторами.

Ліквідність – це показник, який показує, як швидко підприємство може

безперешкодно продати свої активи, одержати гроші і повернути борги у міру настання строку їх повернення. Аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні засобів (активів балансу), які згруповані за ступенем їх ліквідності, із зобов'язаннями (пасив балансу), які згруповані за строками їх погашення та розміщені у порядку зростання їх термінів.

За ознакою рівня ліквідності, тобто швидкості перетворення в грошові кошти, активи підприємства поділяються на 4 групи: високоліквідні, або найбільш ліквідні активи (A1); середньоліквідні, або активи, що швидко реалізуються (A2); низьколіквідні, або активи, що повільно реалізуються (A3); важколіквідні, або активи, що важко реалізуються (A4). Проведемо аналіз динаміки та структури активів ТОВ «XXX» за рівнем ліквідності у табл. 3.11.

Таблиця 3.11

**Динаміка та структура активів для визначення ліквідності ТОВ «XXX»
за 2020 - 2022 рр. (станом на кінець року)**

Види активів за рівнем ліквідності	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення (+;-) 2022 р. до 2020 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
1. Високоліквідні активи	130031	27,0	167993	25,1	278724	37,7	+148693	У 2,1 р.
2. Середньоліквідні активи	96174	20,0	142877	21,3	53967	7,4	-42477	-44,2
3. Низьколіквідні активи	81770	16,9	137424	20,5	187996	25,4	+106226	У 2,3 р.
4. Важколіквідні, або активи, що важко реалізуються	173896	36,1	222089	33,1	217992	29,5	+44096	+25,4
Разом	481871	100,0	670383	100,0	738409	100,0	+256538	+53,2

Аналіз активів за рівнем ліквідності ТОВ «XXX» показав, що їх вартість збільшилась у 2022 р. порівняно з 2020 р. на 256 млн. 538 тис. грн, або на 53,2 %. У розрізі активів відмічено підвищення вартості високоліквідних активів на 148 млн.

693 тис. грн або у 2,1 рази та низько-ліквідних активів – на 106 млн. 226 тис. грн, або у 2,3 рази.

Зниження відмічено по вартості середньо-ліквідних активів на 42 млн. 477 тис. грн, або на 44,2 %. Зростання також відмічено по вартості важко-ліквідних на 44 млн. 96 тис. грн, або на 25,4 %.

У структурі активів підприємства за 2020 - 2021 рр. переважала частка важко-ліквідних активів – 36,1 % та 33,1 %. У 2022 році переважала частка високоліквідних активів – 37,7 %.

За ознакою терміновості оплати пасиви балансу, або зобов'язання, поділяються на 4 групи: найбільш термінові зобов'язання, або негайні пасиви (П1); короткострокові зобов'язання, або короткострокові пасиви (П2); довгострокові зобов'язання, або довгострокові пасиви (П3); постійні зобов'язання, або постійні пасиви (П4). Проведемо аналіз динаміки та структури зобов'язань ТОВ «XXX» за терміновістю у табл. 3.12.

Таблиця 3.12

**Динаміка та структура пасивів за терміновістю ТОВ «XXX»
за 2020 - 2022 рр. (станом на кінець року)**

Види пасивів за терміном оплати	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення (+;-) 2022 р. до 2020 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
1. Найбільш строкові зобов'язання	16511	3,5	26672	4,2	13820	1,9	-2691	-16,3
2. Постійні пасиви	460006	96,5	636781	95,8	718137	98,1	+258131	+56,1
Разом	476517	100	663453	100	731957	100	+255440	+53,6

Аналіз пасивів за терміном оплати ТОВ «XXX» показав, їх сума у 2022 р. порівняно з 2020 р. збільшилась на 255 млн. 440 тис. грн, або на 53,6 %, за рахунок вартості найбільш строкових зобов'язань, які знизились на 2 млн. 691 тис. грн, або на 16,3 %. Збільшення відмічено по вартості постійних пасивів, що збільшилися 258 млн. 131 тис. грн, або на 56,1 %.

У структурі пасивів ТОВ «XXX» протягом 2020 - 2022 рр. переважає частка

– 96,5 %, 95,8 % та 98,1 %.

За даними табл. 3.13 в звітному році виконуються такі умови: $A1 > П1$; $A2 > П2$; $A3 > П3$. Перші дві умови дають змогу виявити поточну ліквідність підприємства, яка свідчить про його поточну платоспроможність. Виконання умови $A3 > П3$ є свідченням перспективної платоспроможності підприємства.

Таблиця 3.13

Оцінка ліквідності балансу ТОВ «XXX» за 2020 - 2022 рр., тис. грн

Умовні позначення	Надлишок (+) або нестача (-) платіжних засобів	Роки		
		2020	2021	2022
A1-П1	Високоліквідних активів	113520	141321	264904
A2-П2	Середньоліквідних активів	96174	142877	53697
A3-П3	Низьколіквідних активів	81770	137424	187996
	Разом	286110	414692	500145

На основі цієї умови прогнозується довгострокова орієнтовна платоспроможність підприємства. Отже таким чином, баланс є абсолютно ліквідним, динаміка ліквідності позитивна.

За допомогою способу ланцюгових підстановок визначимо вплив факторів на зміну коефіцієнта загальної ліквідності ТОВ «XXX» (табл. 3.14).

Таблиця 3.14

Вихідна інформація для факторного аналізу коефіцієнта загальної ліквідності ТОВ «XXX» за 2020, 2022 рр.

Показники	Умовні позначення	Роки		Відхилення (+;-) 2022 р. до 2020 р.	
		2020	2022	абсолютне	відносне, %
1. Оборотні активи, тис. грн	ОА	308027	520511	+212484	+69,0
2. Поточні зобов'язання, тис. грн	ПЗ	21865	20272	-1593	-7,3
3. Коефіцієнт загальної ліквідності	КЗЛ	14,088	25,676	+11,588	x

Модель факторного аналізу коефіцієнта загальної ліквідності:

$$КЗЛ = \frac{ОА}{ПЗ} \quad (3.1)$$

За даними табл. 3.14 проводиться розрахунок умовного значення коефіцієнта

загальної ліквідності:

Модель факторного аналізу коефіцієнта загальної ліквідності:

$$КЗЛ = \frac{ОА}{ПЗ} \quad (3.2)$$

За даними табл. 3.14 проводиться розрахунок умовного значення коефіцієнта загальної ліквідності:

$$КЗЛу_{ум} = \frac{ОА_1}{ПЗ_0} \quad (3.3)$$

$$КЗЛу_{ум} = 520511/21865=23,8$$

Загальна зміна (+;-) коефіцієнта загальної ліквідності ТОВ «XXX»:

$$\Delta КЗЛ = КЗЛ_1 - КЗЛ_0. \quad (3.4)$$

$$\Delta КЗЛ = 25,676 - 14,088 = +11,588.$$

у тому числі за рахунок факторів:

1. Оборотних активів:

$$\Delta КЗЛ_{оа} = КЗЛу_{ум} - КЗЛ_0. \quad (3.5)$$

$$\Delta КЗЛ_{оа} = 23,8 - 14,088 = +9,712 .$$

2. Поточних зобов'язань:

$$\Delta КЗЛ_{пз} = КЗЛ_1 - КЗЛу_{ум} \quad (3.6)$$

$$\Delta КЗЛ_{пз} = 25,676 - 23,8 = +1,876.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta КЗЛ = \Delta КЗЛ_{оа} + \Delta КЗЛ_{пз} \quad (3.7)$$

$$\Delta КЗЛ = 9,712 + 1,876 = +11,588.$$

Отже, коефіцієнт загальної ліквідності ТОВ «XXX» у 2022 році порівняно з 2020 роком збільшився на 11,588 пункти, в тому числі за рахунок зростання вартості оборотних активів на 212 млн. 4484 тис. грн, або на 69 %, коефіцієнт збільшився на 9,712 пункти, за рахунок зниження суми поточних зобов'язань на 1 млн. 593 тис. грн, або на 7,3 %, коефіцієнт збільшився на 1,876 пункти. Перевірка підтвердила правильність розрахунків.

Можливості аналізу кредиторської заборгованості в розрізі основних внутрішніх користувачів представлено на рис. 3.8.

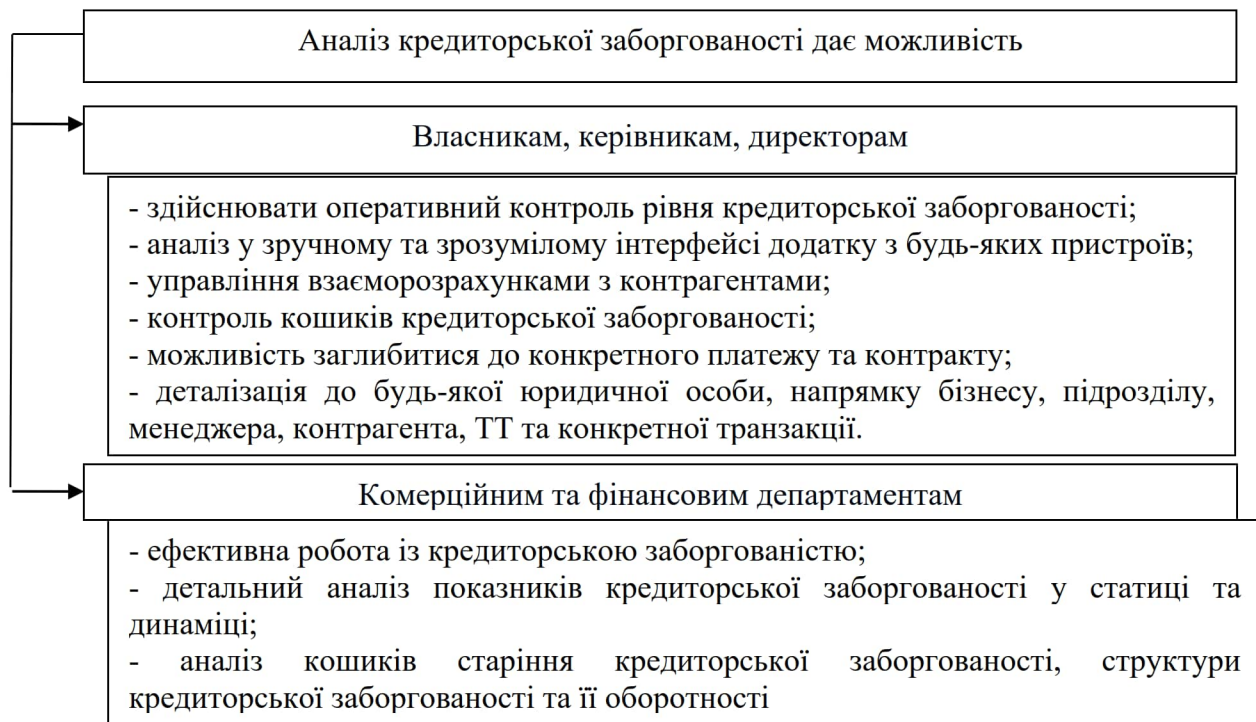

Рис. 3.8. Можливості аналізу кредиторської заборгованості в розрізі основних внутрішніх користувачів

Основними заходами, які сприятимуть удосконаленню методів управління кредиторською заборгованістю, на нашу думку, для ТОВ «XXX» можуть бути:

- обґрунтування можливості виникнення кредиторської заборгованості;
- визначення політики надання кредиту для різних груп постачальників і видів продукції;
- контроль розрахунків з кредиторами за відстрочену або прострочену заборгованість та вивчення причин недотримання договірної дисципліни;
- своєчасне визначення прийомів прискорення обігу оборотних активів і зменшення безнадійних боргів;
- забезпечення умов продажів, що гарантують надходження грошових коштів;
- прогноз надходжень грошових коштів від кредиторів.

Основними прийомами управління кредиторської заборгованості є: аналіз замовлень, оформлення розрахунків і встановлення характеру дебіторської та кредиторської заборгованості; оцінка реальної вартості існуючої кредиторської заборгованості; контроль за співвідношенням кредиторської заборгованості.

ВИСНОВКИ

Виконана кваліфікаційна робота дає можливість зробити наступні висновки.

З'ясування економічної сутності зобов'язань, як джерел утворення активів, та їх класифікації є важливим питанням при формуванні інформації про господарську діяльність підприємства. Уточнення понять «кредиторська заборгованість» та «зобов'язання» підтвердило, що економічна категорія «зобов'язання» значно ширша, ніж поняття «кредиторська заборгованість». Вивчення й аналіз поняття «минула подія» дали змогу дослідити зміст подій за господарськими операціями, що обумовлюють виникнення та погашення поточних зобов'язань. Виділення основних ознак класифікації поточних зобов'язань (характер виникнення, економічний зміст, контрагенти, валюта зобов'язань, забезпеченість, дотримання строків погашення, ймовірність погашення) та доповнення ознакою відображення в балансі дає можливість формувати в обліку необхідну інформацію для їх ефективного управління.

Принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності визначені НП(С)БО 11 «Зобов'язання». Відповідно до якого, зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди. Якісне управління кредиторською заборгованістю, що виникає при здійсненні операцій з постачальниками та підрядниками з урахуванням факторів макро- і мікросередощ функціонування підприємства є запорукою платоспроможності та ліквідності суб'єкта господарювання. Організація розрахунків у ТОВ «XXX» ведеться згідно Наказу керівника підприємства «Про облікову політику», де розрахунки з постачальниками та підрядниками здійснюється на основі укладених договорів купівлі-продажу, а також відповідних первинних документів: Платіжного доручення, Рахунку-фактури, Видаткової накладної, Акту приймання виконаних робіт, Податкової накладної і т.д.

Дослідивши основні положення обліку кредиторської заборгованості у ТОВ «XXX» можна зробити висновок:

- облік на підприємстві ведеться згідно за нормами НП(С)БО 11 «Зобов'язання» та Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку;

- для документування використовуються бланки типових форм. Документи заповнюються чітко, розбірливо і вчасно, згідно з документооборотом здаються в відділ обліку і звітності;

- синтетичний облік товарної кредиторської заборгованості формується на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», по дебету якого відображається погашення заборгованості, за кредитом – заборгованість за одержані товари, роботи, послуги. Аналітичний облік розрахунків з постачальниками та підрядниками ведеться за кожним постачальником, замовником, за кожним пред'явленим до оплати рахунком;

- записи на рахунках бухгалтерського обліку господарських операцій, пов'язаних з кредиторською заборгованістю за товарними операціями, є своєчасними та правильними, що дає змогу накопичувати інформацію, необхідну для складання фінансової звітності;

- регістрами синтетичного та аналітичного обліку є вихідні машинограми: «Оборотно-сальдова відомість по рахунку», «Аналіз рахунка», «Аналіз рахунка за датами», «Аналіз рахунка за субконто», «Обороти рахунка», «Журнал-ордер та відомість по рахунку».

- інформація про кредиторську заборгованість ТОВ «XXX» розкривається у фінансовій звітності – Балансі (Звіті про фінансовий стан), Звіті про рух грошових коштів та Примітках до фінансової звітності.

Аналіз діяльності підприємства дав підстави зробити висновок про фінансово стійкий фінансовий стан та незалежність від кредиторів. Показники ліквідності є вище нормативного, що характеризує фінансовий стан ТОВ «XXX» як ліквідний і платоспроможний. Зокрема, на на 2022 рік на 1 грн поточних зобов'язань припадало 13,5 грн грошових коштів, 16,4 грн грошових коштів та

дебіторської заборгованості, 25,7 грн оборотних активів.

У 2022 році загальний реалізації став менше на 47 % проти показників попереднього року. Зменшення доходів зумовлене збройною агресією росії. Негативна динаміка спостерігається як на внутрішньому ринку України (спад – 48,8 %), так і за кордоном (спад - 46,5 % по відношенню до минулого року).

Аналіз поточної кредиторської заборгованості ТОВ «ХХХ» показав:

- тривалість одного обороту поточної кредиторської заборгованості збільшилась на 38 днів, що свідчить про уповільнення її оборотності. Дана тенденція пояснюється випереджаючим зниженням собівартості реалізації – на 93,4 % порівняно із збільшенням середньорічної величини поточної кредиторської заборгованості (на 17,6 %);

- частка поточної кредиторської заборгованості в капіталі підприємства збільшилася з 3,3 % до 3,9 %, у зобов'язаннях і забезпеченнях – на 33,3 % зроста;

- у 2022 р. порівняно з 2020 р. сума поточних зобов'язань зменшилась на 11,4% за рахунок заборгованості за товари, роботи, послуги на 28,4%, за розрахунками за страхуванням на 3,2%, за розрахунками з бюджетом на 5,4% та за розрахунками з оплати праці на 17,8%;

- у структурі поточної заборгованості протягом 2020 - 2022 рр. переважає частка за розрахунками з бюджетом – 46,3 %, 45,4 % та 49,5 %.

Зроблені висновки дозволяють сформулювати ряд пропозицій:

1. Переукласти договори купівлі-продажу, додавши умови щодо регулювання проблем з повоєнного досвіду;

2. Перевірити та в подальшому перевіряти благонадійність діючих контрагентів, зокрема: за відкритими реєстрами та базами даних.

3. Виважено підходити до вибору контрагента, оцінивши умови угоди та їх комерційну привабливість, наявність особистих контактів керівників компаній, ділову репутація, платоспроможність контрагента, ризик невиконання зобов'язань, наявність в контрагента необхідних ресурсів (виробничих потужностей, технологічного обладнання, кваліфікованого персоналу) і відповідного досвіду тощо.